

Arkeologisk forskningsundersökning

Gudings slott, RAÄ Eke 49
Dnr 431-1686-2018

Vid RAÄ Eke 49:1-3
Eke socken
Region Gotland
Gotlands län
2018

Dan Carlsson

Omslagsbild: Undersökning av grav nummer 7. Foto: Dan Carlsson

Eke 2018

Arkeologisk forskningsundersökning, Gudings 1:3, Eke socken, Gotland

Typ av undersökning: Arkeologisk undersökning

RAÄ nr: Eke 49:1-3

Undersökande institution: Arendus AB och Gotlands Folkhögskola

Socken: Eke

Län: Gotland

Rapport: Lauren Bokor och Dan Carlsson

Sammanfattning

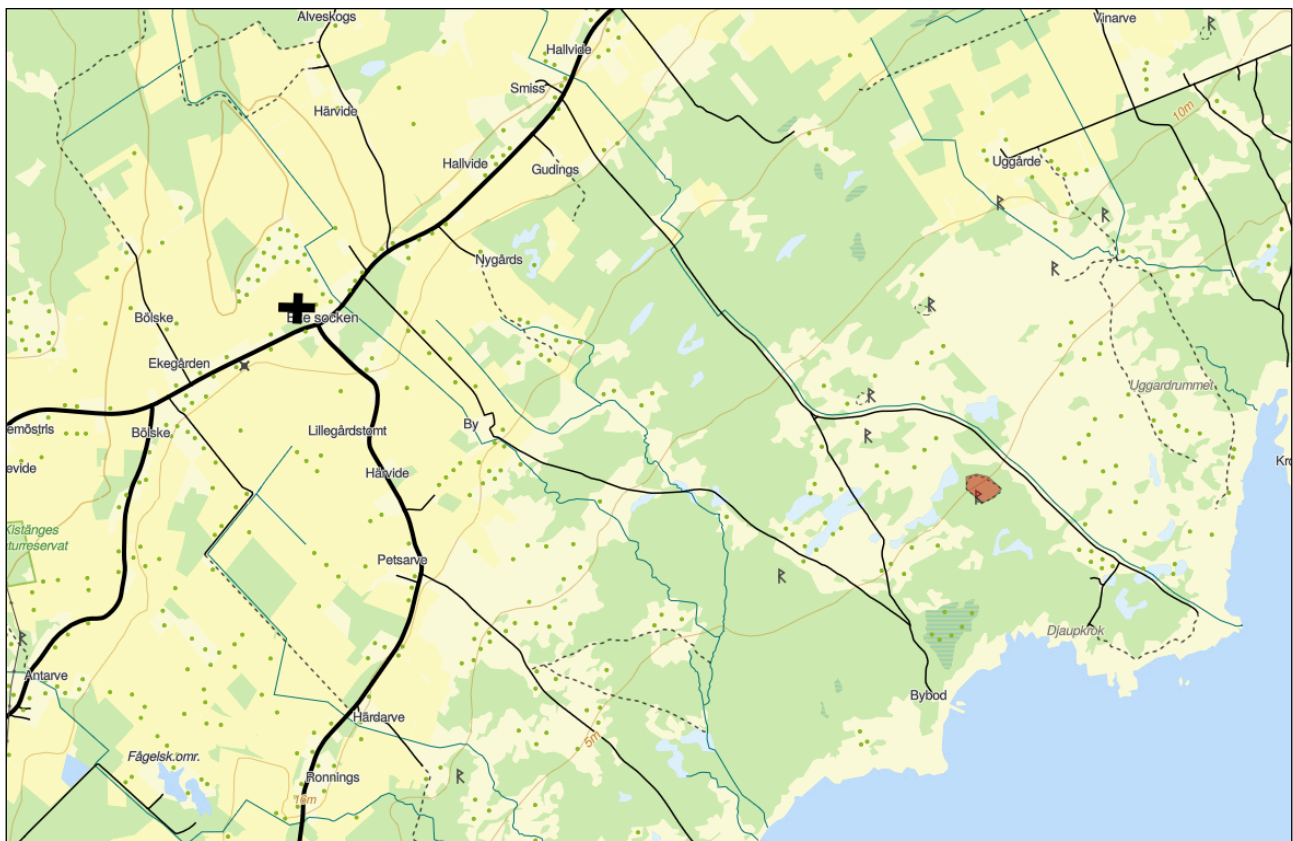
Rapporten sammanfattar det första årets arkeologiska undersökningar inom projektet ”*The Connecting Point*”, i form av en redogörelse för resultaten från undersökningen av Gudings slott, RAÄ 49:1-3. Rapporten är att se som preliminär, då en slutlig rapport kommer att sammanställas efter kommande utgrävningar sommaren 2019 och utförda analyser

Undersökningarna under projektets första år har begränsats till vallanläggningen RAÄ Eke 49:1-3 och inneburit undersökningar av både vallanläggningen i sig och av gravar som finns på, innanför och utanför, vallanläggningen. Undersökningarna av själva vallen har bestått av tre snitt genom densamma, därutöver har ett antal provgropar centralt inom vallanläggningen och ett schakt över två tolkade huslämningar och en diffus stensamling undersökts. Slutligen har 8 gravar undersökts, belägna såväl innanför som utanför vallen.

Resultaten visar på att vallanläggningens etablering troligen kan dateras till sen bronsålder - tidig järnålder. Dess funktion är dock alltjämt i hög grad oklar, då inga definitiva kulturlager eller mer konkreta anläggningar påträffades innanför vallen. Gravarna har innehållit både män och kvinnor, och även ett barn i 10-års åldern. Ett par gravar har ett antal pärlor men inga spår av skelett. En av gravarna var helt tom, och två undersökta gravar var kraftigt plundrade och benen spridda över anläggningen. Gravarna dateras till vikingatid, äldre och mellersta vikingatiden. De knyter an till den grav som tidigare undersökts, daterad till sen vikingatid. Anmärkningsvärt var dock att en gravlagd person daterades till 1200-tal.

En väsentlig del i analysen och tolkningen av historien i området bygger, och kommer att bygga, på möjligheten att nyttja ¹⁴C analyser, då fyndmaterialet, förutom från vissa gravar, är synnerligen magert vilket gör det mycket svårt att klarlägga kronologin i området. För innevarande år och för utarbetandet av denna rapport, har sällskapet DBW:s stiftelse bidragit med medel till ¹⁴C analyser av fem prover och Länsstyrelsen i Gotlands län till tre kompletterande prover som vi ännu inväntar svaren från. Vi riktar ett synnerligen stort tack för dessa bidrag, utan vilka vår möjlighet att klarlägga den märkliga historia som börjar skymta i Eke skulle vara omöjlig.

Dan Carlsson

Figur 1. Kartutsnitt över delar av Eke socken, med kyrkan och den undersökta vallanläggningen Gudings slott utmärkt med brun färg ner mot kusten, på vägen mot Djaupkroks fiskeläge. Sydväst längs kusten ligger Bybod.. Källa Lantmäteriet.

Innehåll

Inledning	7
Projektet <i>The Connecting Point</i>	7
Fornlämningsområdet	9
Tidigare undersökningar	12
Utgrävningen 2018	13
Syfte och frågeställningar	13
Fältkursen	13
Arbetsmetodik	14
Analys och tolkning	17
Inledning	17
Vallanläggningen	17
Det inre landskapet	19
De gravlagda	26
Grav, anläggning 2	27
Grav, anläggning 3	28
Grav, anläggning 4	30
Grav, anläggning 5	31
Grav, anläggning 6	32
Grav, anläggning 7a och b	33
Grav, anläggning 8	35
Grav, anläggning 9	36
Summerande tolkning	37
Källor och administrativa uppgifter	41
Bilaga 1. Schakt- och anläggningstabell	43
Bilaga 2. Preliminär fyndlista	47
Bilaga 3. C14-dateringar	55
Bilaga 4. Osteologisk analys	59

Inledning

Projektet *The Connecting Point*

Vår kunskap om det vikingatida samhället på Gotland är till vissa delar tämligen god. Påträffade föremål från tiden ifråga kan exempelvis räknas i tusental och åtskilliga är de gravar som undersökts, inte minst intill de tidiga centralorterna i form av Visby (Kopparsviksgravfältet), Slite (gravarna på Slite torg) och Fröjel (tre gravfält med dateringar från vendeltid till tidig medeltid). Samtidigt finns det belysande sammanställningar av alla dessa föremål som bönderna påträffat i åkermarken, publicerade i åtskilliga böcker från bronsålder till och med vikingatid. Dessa böcker bildar tillsammans en för landet helt unik kunskapskälla till öns förhistoria. Inte minst bör här nämnas den utmärkta serie av böcker om vikingatidens Gotland publicerade av Lena Thunmark-Nylén.¹

Även frågan om tidens hamnar och handelsplatser är förhållandevis väl behandlade, inte minst genom de omfattande arkeologiska undersökningarna av hamnplatsen i Fröjel, belägen vid den forna kusten strax väster om kyrkan i socknen². Talrika silverdepåer är ytterligare en källa till förståelsen av den yngre järnålderns samhälle, liksom ca 500 bildstenar³.

Däremot är kunskapen om bebyggelse och markanvändning mer bristfällig, trots det synnerligen rika fyndmaterialet. Till dags datum är det enbart några få platser som gett någon form av underlag till en tolkning av bebyggelse och

landskapsutnyttjande. Hit hör Fjäle ödegård i Ala socken, Burge i Lummelunda och Gannarve i Hall socken⁴. Den bäst undersökta platsen i detta avseende är utan tvekan den medeltida ödegården Fjäle i Ala socken, där man i detalj, vad gäller odlingslandskapets utveckling och bebyggelsens förändring, kan följa historien från ca 100 e Kr. till mitten av 1300-talet.

Ur rumslig aspekt finns ytterligare en väsentlig dimension som är förhållandevis dåligt känd. Det handlar om den förändring av kustnära aktiviteter som sker med början under den yngre järnåldern som bl a utmärker sig i ett stort antal hamnar längs den gotländska kusten.

Figur 2. Kustrådet i Kräklingbo hyser ett flertal gårdar under äldre tid, såväl existerande (röda husmarkeringar) som troliga ödegårdar (gula husmarkeringar). Inom kartutsnittet finns inte någon förhistorisk grav registrerad, vilket ger en tydlig fingervisning om att gårdarna är tillkomna under loppet av medeltiden. Källa Lantmäteriet, karta från 1753.

1 Thunmark-Nylén, L. 2000. Wikingzeit Gotlands, bestående av ett flertal volymer som i detalj speglar den vikingatida formvärlden, men ger också inblickar i andra sidor av den vikingatida världen.

2 Carlsson, D. 1999, 2000.

3 Östergren, M. 1989, Nylén-Lamm 1978.

4 Carlsson, D. 1979, Thunmark-Nylén, L. 19xx, Östergren, M. 1989.

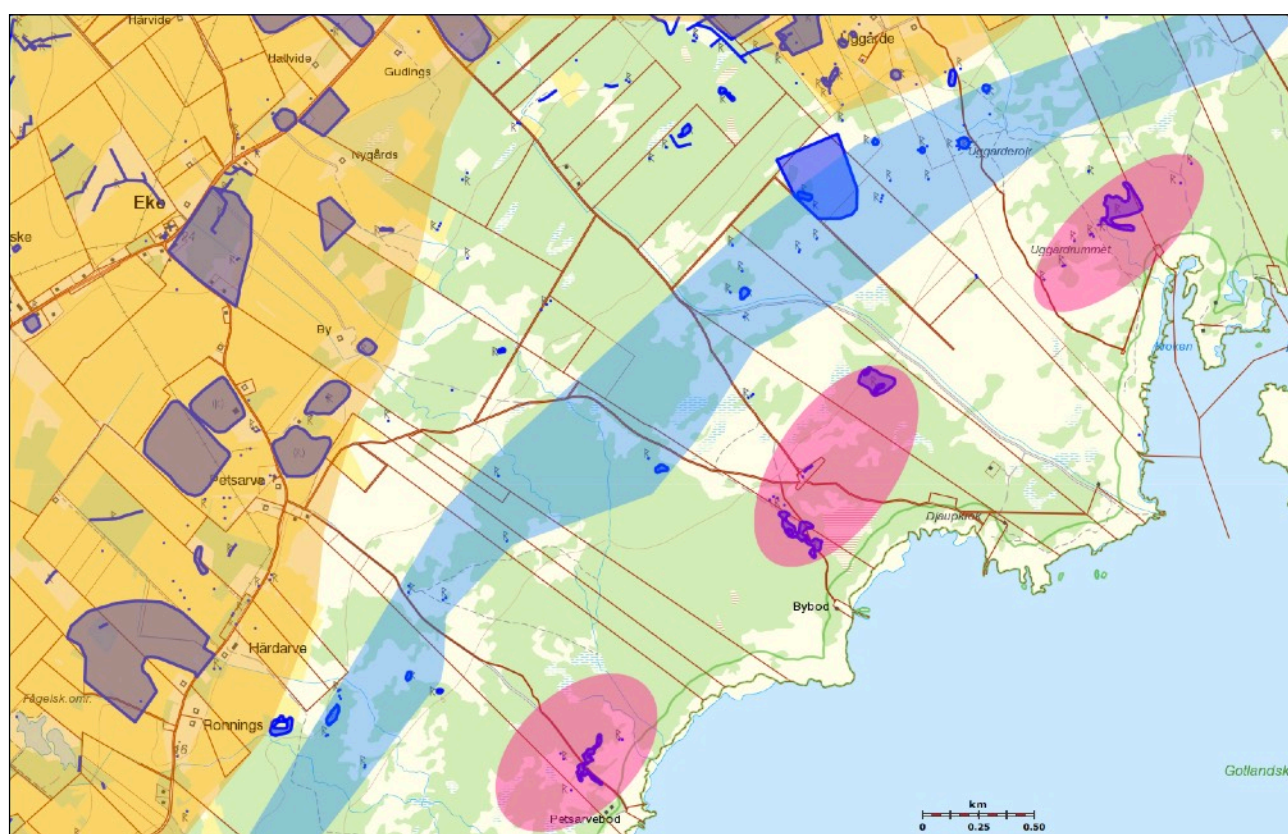
Vad gäller bebyggelsen kan man notera att kusten under den äldre järnåldern i ringa grad är ianspråktagen för bosättning. Det förekommer visserligen ett antal begränsade områden med stensträngar intill kusten, men i det närmaste ingen bebyggelse överhuvudtaget från den äldre järnåldern.

Under loppet av den yngre järnåldern och med fortsättning in i tidig medeltid, sker dock en påtaglig förändring som bland annat tar sig uttryck i en etablering av gårdar i strandnära lägen. Tydliga exempel på detta kan t ex tas i situationen i Kräklingbo socken (figur 2), där järnåldersbygden är starkt koncentrerad till den centrala delen av socknen, synlig genom såväl husgrunder som stenhägnader och gravfält, och där kusten hyser flera gårdar som av allt att döma är tillkomna under perioden sen vikingatid-tidig medeltid. I den kustnära miljön finns som regel varken husgrunder

från den äldre järnåldern eller gravar och gravfält. Däremot finns det på flera ställen fiskelägen som kan knytas till gårdarna vid kusten, men även till gårdar längre in i landet.

Motsvarande bebyggelsemönster kan även noteras längs flacka kuststräckor, framför allt på södra delen av ön, exempelvis i Sproge, Hablingbo, Näs och Grötlingbo socknar.

Ett annat karaktäristiskt inslag med troliga rötter i den yngre järnåldern utgörs av de talrika små gårdsanknutna fiskelägen som finns längs kusterna. Ett belysande område där detta mönster är särskilt framträdande är längs kuststräckan från Grötlingbo till Burs på sydöstra Gotland. Här finns ett stort antal små gårdsanknutna fiskelägen, med namn som knyter dem direkt till specifika gårdar. Av särskilt intresse är att det i anslutning till dessa fiskelägen i många fall även finns gravar från

Figur 3. Längst ut mot kusten, men på ett visst avstånd som gör att lämningarna ligger på ca 2-3 meters höjd över havet, finns gravar och gravfält, ofta tillsammans med områden med stenar med slipytor och sliprännor. Utanför dessa miljöer, som ligger tämligen jämnt spridda längs kusten, finns mindre fiskelägen, knutna till vissa gårdar i socknen. Det är ett tydligt rumslig samband mellan nämnda lämningar. På en högre nivå, ca 6-7 meters höjd över dagens havsytta, finns ett stråk längs kusten med rösen och andra gravar som kan knytas till bronsålderns kustlandskap (markerat med blå färg). Dessa gravar har legat intill den dåvarande strandlinjen. Ytterligare längre in i landet, finns bebyggelsen (gultnad yta), såväl under förhistorisk tid som under senare perioder. Någon permanent jordbruksbebyggelse har aldrig funnits vid kusten i området.

förhistorisk tid, med betoning uppenbarligen på den yngre järnåldern, av nivån över havet att döma.

Utöver gravar finns också i anslutning till fiskelägena åtskilliga områden med stenar med slipytor och sliprännor. Dessa lämningar visar var stranden gick vid slutet av järnåldern - början av medeltiden. I flera fall sammanfaller i rummet utbredningen av stenar med sliprännor och slipytor med kustnära gravfält. Därtill förekommer det vid kusten, såväl inom Eke socken som Grötlingbo socken, en del husgrunder, ett par anläggningar som betecknas som fornborgar vars funktion är mycket oklar, och andra spår som indikerar en omfattande verksamhet vid kusten under den yngre järnåldern och även till en del under tidigare perioder.

För att belysa den kustnära aktiviteten under vikingatid på Gotland påbörjades under sommaren 2018 och inom ramen för projektet *The Connecting Point*, arkeologiska undersökningar med syftet att skapa en bättre kunskap om förhistoriska och medeltida aktiviteter längs den gotländska kusten.

Föreliggande rapport är en redogörelse av första årets arkeologiska undersökningar inom ramen för projektet. En mer sammanfattande, slutlig och djuplodande redovisning kommer att ske efter att fältdelen inom projektet är avslutad.

Fornlämningsområdet

Den arkeologiska undersökningen under sommaren 2018 kom att helt koncentreras till den vallanläggning som finns intill kusten i Eke (RAÄ Eke 49:1-3). Anläggningen (kallas i folkmun för Gudings slott) går under beteckningen fornborg i fornminnesregistret och beskrivs på följande sätt; ”**Fornborg**, 160x110 meter stor (öst-väst) bestående av enstensatt vall. Vallen är 120 meter lång, 3-7 meter bred och 0,3-0,7 meter hög. Stenarna är 0,1-0,8 meter stora gråstenar, vanligast 0,2-0,4 meter stora. Vallen är tydligast i nordväst, väst och sydväst. Ingång i den nordnordvästra delen, 2 meter bred. Innanför och invid södra delen av nr 1 är: 2) **Gravfält (49:2)**, med en utsträckning

Figur 4. Vallanläggningen är belägen några hundra meter från stranden och i ett öppet och välbetat strandlandskap. I den södra respektive i den norra delen innanför stenvallen finns i fornminnesregistret registrerat två grupper med gravar 49:2 respektive 49:3). Källa RAÄ FMIS.

av 60x20 meter (NÖ-SV) bestående av 10 fornlämningar. Dessa utgörs av 10 närmast runda stensättningar. Dessa är 3-6 meter i diameter och 0,2-0,4 meter höga. Innanför och invid norra delen av fornborgen är: 3) **Gravfält (49:3)**, med en utsträckning av 50x10 meter (ostnordost-västsydväst), bestående av 5 fornlämningar. Dessa utgörs av 5 runda stensättningar. De är 3-5 meter i diameter och 0,1-0,6 meter höga.”

Figur 5. Den centrala svaga höjden inom det vallomgärdade området. Marken utgörs av en svag grusås med inslag av större stenar. Synliga spår av äldre verksamhet innanför vallen är mycket begränsade. Förutom gravarna i de två delområdena rör det sig om ett par troliga huslämningar, antydning till svaga stenrader i kanten av vallen och ett antal gropar som till del kan vara spår av stolphål. Den högsta punkten inom vallen ligger på ca 6 meter, medan själva vallen ligger ca 1 meter lägre. Bilden tagen mot norr.

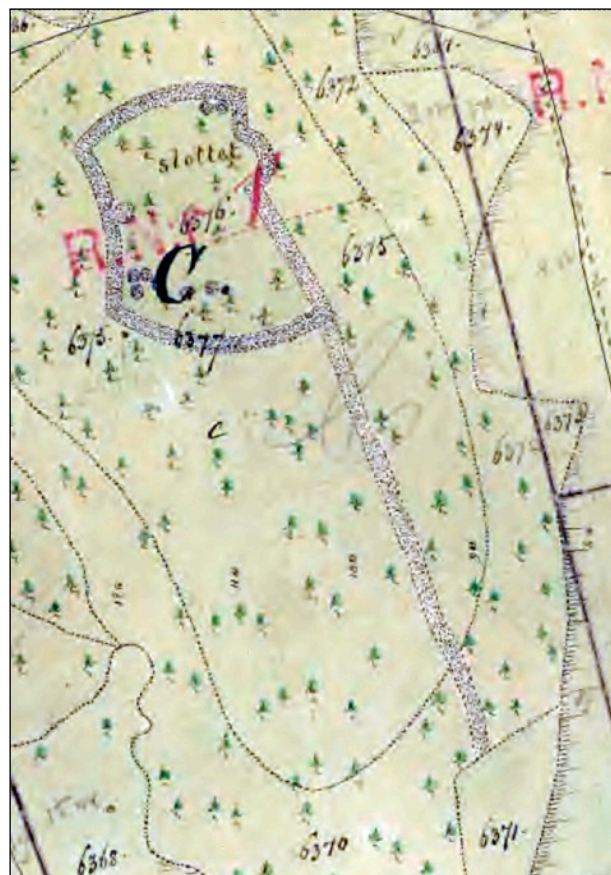
Fornlämningen går som tidigare sagts under benämningen Gudings slott, en beteckning som den säkerligen fått efter laga skiftets uppdelning av strandmarkerna, då aktuellt landskapsrum kom att hamna inom gården Gudings marker. Äldre kartor nämner platsen för fornlämningen enbart som "Slottet" och den har naturligtvis varit känd bland ortsbefolkningen allt sedan den slutligen kom att överges.

Sett i det äldre kartmaterialet är den detaljerade laga skifteskartan över området av betydelse, då lantmätaren tydligt har markerat vallanläggningen, liksom förekomsten av stenrösen (gravar) både i norra och i södra delen av vallanläggningen, dvs det som går under beteckningen 49:2 och 49:3 i fornminnesregistret.

Därtill kan man notera att lantmätaren även ritat in en lång vall av sten, på samma sätt som han redovisar själva vallanläggningen, som sträcker sig från södra kanten av vallanläggningen och i en närmast rak linje flera hundra meter mot sydväst. Den är inte upptagen i fornminnesregistret. Området utgörs idag av tät och svärgenomtränglig ungskog, men det råder ingen tvekan om att vallen finns där. Vallen slutar i ett lågt liggande område som sannolikt varit vattensjukt långt fram i tiden. Dess funktion är oklar, men att den har med verksamhet vid vallanläggningen att göra står klart.

Som framgår av fornminnesregistret rör det sig således om både en *vallanläggning* och två grupper med *gravar*, belägna i väster och norr i anslutning till vallanläggningen. Beteckningen fornborg kan här leda tanken i fel riktning, varför den mer neutrala benämningen vallanläggning kommer att användas generellt.

Utöver denna fornlämning finns ett flertal lämningar vid kusten och i nära anslutning till vallanläggningen som bör beaktas i sammanhanget. För det är väsentligt att sätta in vallanläggningen i ett vidgat rumsligt perspektiv för att få ett bättre underlag för en analys och tolkning. Det kan redan här nämnas att kommande sommars arkeologiska undersökningar kommer att koncentreras till den

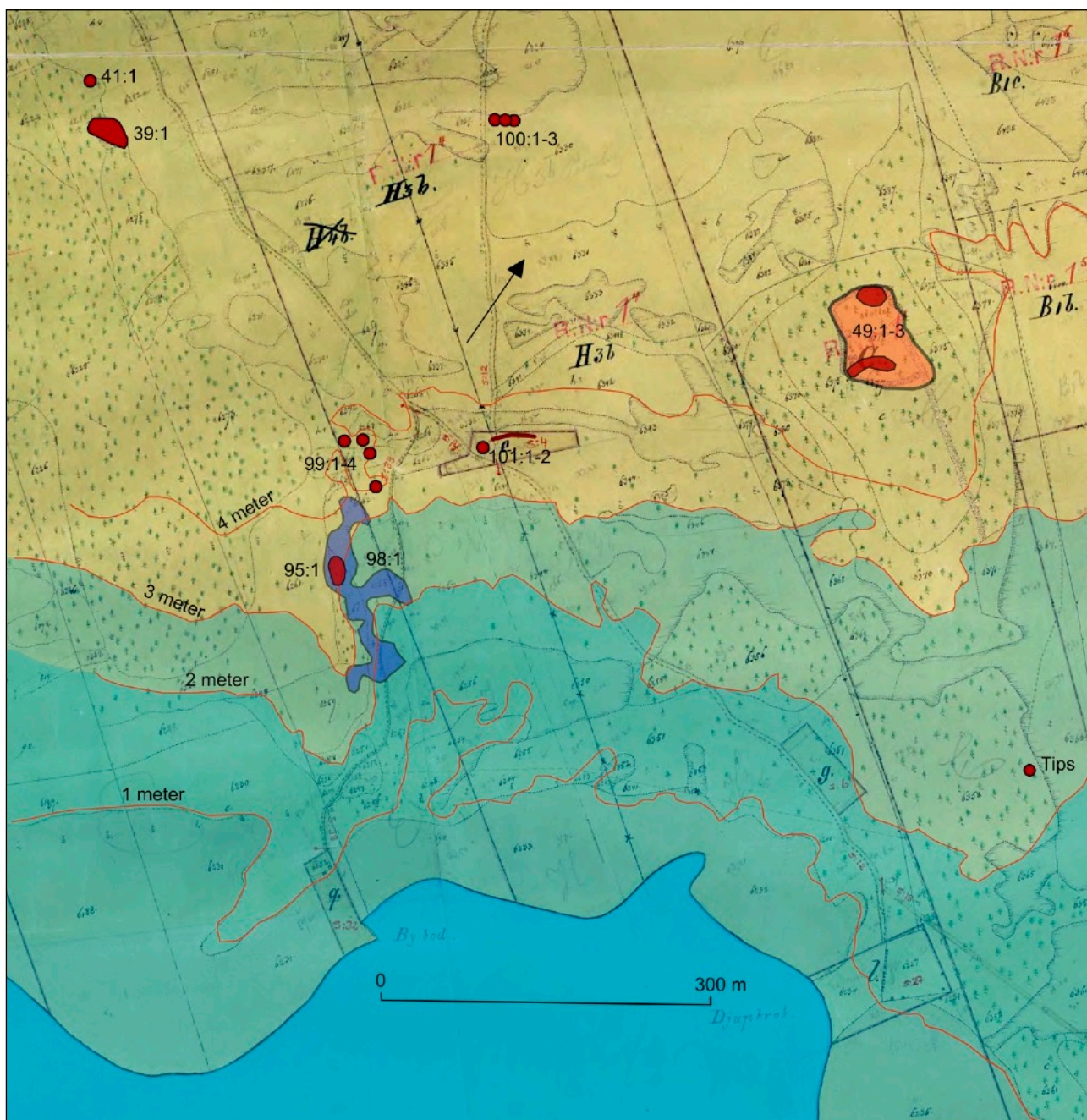

Figur 6. Utdrag ur Laga skifteskartan, upprättad 1879. Lantmätaren har tydligt markerat stenvallen och även märkt ut gravar såväl i den vänstra (västra) insidan av vallen, som innanför vallen i norr. Gravarna i norr är de tydliga stensättningar som ligger omedelbart öster om ingången i norr. Därtill har han ritat in en tydlig stenvall som löper som en lång rak linje från sydöstra hörnet av vallanläggningen mot sydväst. Den kan idag ses i landskapet. Funktionen är oklar. Källa: Lantmäteriet, akt 09-EKE-27.

omgivande fornlämningsmiljön, för att förbättra kunskapen om områdets historia.

I kanten av den forna viken sydväst om vallanläggningen finns ett flertal fornlämningar som speglar en förhistorisk aktivitet i området. I anslutning till fiskeläget Bybod finns såväl båtlämningar som omfattande lämningar av slipblock, men även ett mindre gravfält. Gravfältet omges på alla sidor av stenblock med sliprännor och slipytor, eller uttryckt på ett annat sätt; de sammanfaller helt i rummet, vilket möjligen antyder ett funktionellt samband.

Något längre mot norr finns en mycket märklig stenrad bestående av 11 större stenar som ursprungligen varit resta och intill denna något som

Figur 7. Landskapssituationen i anslutning till Gudings slott (RAÄ 49:1-3), inlagt mot bakgrund av laga skiftet och strandnivåer hämtade ur laserkartan över Gotland. Inledningsvis kan man notera att den stenvall som löper från Gudings slott mot sydöst, slutar på en nivå av ca 3 meter över havet. Längst i väster är ett större område längs vägen ner mot fiskeläget Bybod med talrika stenar med slipskåror och slipytor (blåmarkerat). Inom området finns även ett mindre gravfält med trolig datering till vikingatid (95:1). Norr om detta finns enligt fornminnesregistret flera gravar, men en del av dessa kan mycket väl vara andra typer av lämningar, möjligen husgrunder. Tipset i öster rör en förmodad stensättning, men en kontroll i fält pekar mot att det inte är en grav.

tolkats som gravar (RAÄ Eke 101:1-2). Vid ett närmare betraktande förefaller det mer röra sig om huslämningar än om gravar. Längs vägen ner mot Djupkrok fiskeläge finns även uppgifter om en grav, men ett besök på platsen visar att det sannolikt inte är en grav. Sammantaget bildar fornlämningarna en intressant miljö som speglar en lång tids nyttjande av kustzonen. Flera av lämningarna,

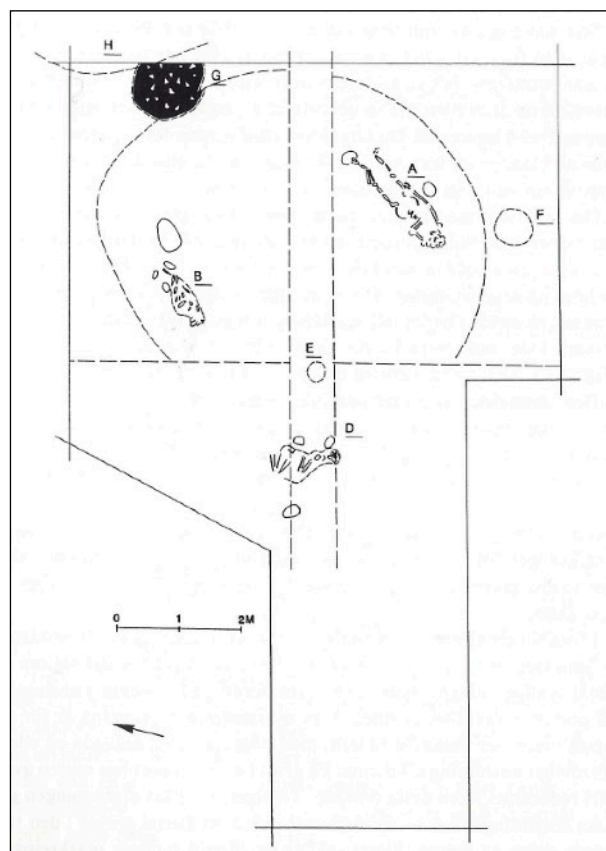
framför allt intill Bybod (RAÄ Eke 98:1), ligger strax över 2-meters nivån, vilket pekar mot en datering till yngsta järnåldern-tidigaste medeltiden. Till denna miljö hör således även ett mindre gravfält (Eke 95:1), beläget på en höjd över havet av ca 3 meter.

Tidigare undersökningar

Inom nu aktuellt område har tidigare en ytmässigt begränsad undersökning utförts av vallanläggningen som kastar en del ljus över denna. Åren 1987-88 genomförde Uppsala universitet under ledning av Johan Hegardt, en mindre utgrävning med syftet i första hand att datera själva borgen⁵. Undersökningen kom att beröra själva vallen och en grav som överlagrade vallen. Den undersökta anläggningen ingår i det södra gravfältet och i dess västra del som knyter an direkt till vallen (se figur 4).

Den arkeologiska utgrävningen kom att omfatta en yta av ca 10 x 6 meter och berörde såväl vallanläggningen som tre begravnings i anslutning till västra sidan av vallen. Gravarna utgjordes av skelettgravar och kunde genom smyckena till de gravlagda dateras till vikingatid, snarast dess senare del, enligt Hegardt.

Någon säker datering av vallen uppnåddes dock inte och frågan om dess funktion kunde inte heller med någon säkerhet beläggas. En hård under/bredvid graven på insidan av vallen daterades med hjälp av ¹⁴C till tidig romersk järnålder⁶. Som författaren påpekar kan man inte direkt hänföra härden till tiden för *anläggandet* av vallanläggningen, men mycket talar för att härden skall ses som en del av den verksamhet som förekommit inom vallen och som funktionellt skall knytas till denna.

Figur 8. Plan över de av Hegardt undersökta gravarna, som låg över vallen. Centralgraven var starkt plundrad och omrörd och innehöll spridda benbitar och ett antal smycken och smyckedelar som visar att det rörde sig om en kvinnograv. I kanten av graven påträffades dock tre skelett som var mer eller mindre intakta (A, B och D). I nordöstra kanten är en hård (G) och utanför denna nästa grav (H) som kom att undersökas av oss (anläggning 4). E och F utgör samlingar av flintavslag. Efter Hegardt 1991.

⁵ Hegardt, J. 1991. Gudings slott, en märklig gotländsk fornborg. TOR. Uppsala universitet.

⁶ 1810 ± 160 BP, St 11937, dvs 140 AD (okalibrerat). Hegardt, J. 1991.

Utgrävningen 2018

Syfte och frågeställning

Årets undersökningar kom helt att koncentreras till vallanläggningen (Gudings slott) med det uttalade syftet att få en bättre förståelse av anläggningen, framför allt vad gäller tidsställning. Det handlade även om att få ett grepp om, så långt möjligt, vallanläggningens funktion och inte minst dess koppling till de gravar som är registrerade i nordväst och i väster i anslutning till vallen.

Väsentligt var också att belysa frågan om eventuella aktiviteter inom den centrala delen av det av vallen inhägnade området. Den kartbild som registrerade lämningar i fornminnesregistret ger är att det är tämligen tomt på anläggningar centralt inom den svaga plåtå kring vilken vallen löper och sommarens undersökningar avsåg att belysa om där fanns några antydningar till konstruktioner inom området.

Den under 1980-talet genomförda arkeologiska undersökningen hade visat att det förekommer gravar från sen vikingatid i anslutning till vallen och för att få ett bättre grepp om gravarnas tidsställning var syftet även att låta undersöka några av dem. Inte minst var det angeläget att få ett grepp om det fanns en tydlig skillnad i anläggningstid mellan den södra gravgruppen och den norra och även försöka uppskatta antalet gravar.

Slutligen avsåg sommarens undersökningar att göra en mer noggrann uppmätning av fornlämningens utbredning, vallens bredd inom skilda delar av anläggningen och därtill att dokumentera spår i övrigt inom och i anslutning till fornlämningen.

Fältkursen

Utgrävningen arrangerades som en sommarkurs i arkeologi via folkhögskolan i Hemse, under ledning av Arendus AB. Totalt kom fältarbetet att omfatta sju veckor, med start direkt efter midsommar. Arkeologikurserna utgjordes under de första

veckorna av en kurs som framför allt vänder sig till arkeologi amatörer, där man kunde välja att vara med under 2, 3 eller fyra veckor. Även en prova på kurs för de som ville prova på detta med arkeologi, genomfördes under 4 dagar i mitten av juli.

Den svenska kursen överlappades en vecka av en internationell kurs som pågick under 4 veckor, där deltagarna huvudsakligen var utländska studenter och där arbetsspråket var engelska. Även denna kurs genomfördes via Folkhögskolan i Hemse som en sommarkurs.

Figur 9. Utgrävning av dubbelgraven, grav nummer 7. Internationella gruppen.

Totalt under loppet av sommaren kom ca 60 personer, under kortare eller längre tid, att vara engagerade i de arkeologiska undersökningarna.

Projektansvarig för de arkeologiska fältkurserna är docent Dan Carlsson, som till sin hjälp under sommaren 2018 har haft Lauren Bokor, FM, Christian Hoffman, MA och Sara Louise Downard, FM.

Arbetsmetodik

Inledningsvis kom vallanläggningen och identifierade gravar att kartläggas, såväl inför fältarbete som efter när vi väl fått grepp om den stora mängd gravar som uppenbarligen finns i vallen. Påträffade lämningar mättes in med totalstation. Vi kom dock inte att mäta in den stenvall som leder från vallanläggningen och söderut, väl framträdande i laga skifteskartan över området. Detta mot bakgrund av att terrängen är mycket svårinventerad då den utgör en tätt beväxt ungsöksplantering. Området är därtill till del sönderplöjt genom markberedning som ytterligare försvårar att med någon precision mäta in den. Att det finns en vall av sten i linje med markeringen i laga skiftet står dock helt klart. Man kan i grova drag följa den genom ungsöken ner till ett öppet område, i linje med skifteskartan, där den upphör.

Undersökningarna fördelades på framför allt ett antal schakt genom vallen, med syftet att belysa dess konstruktion, form och om möjligt datering (RAÄ Eke 49:1). Därutöver undersöktes ett flertal mindre fördjupningar inom området för vallen som tolkades som möjliga stolphål. I detta sammanhang kan nämnas att som en komplettering till kartläggningen av synliga fysiska spår genomfördes även en metalldetektering av en stor del av ytan inom vallanläggningen med anmärkningsvärt få utslag. Den verksamhet som förekommit inom vallanläggningen har helt klart inte medfört några lämningar av metaller att tala om, inte ens järn.

Slutligen kom vi att undersöka fyra gravar i det södra gravfältet (RAÄ Eke 49:2) och fyra gravar inom det norra gravfältet (RAÄ Eke 49:3), samt ett mindre schakt inom den större våtmark som finns inom vallanläggningens sydöstra del.

Som en bas för den fortsatta redovisningen kan det vara lämpligt att belysa den kartbild över området som vuxit fram under loppet av sommaren, för att därmed lättare kunna identifiera var grävningarna tagit plats.

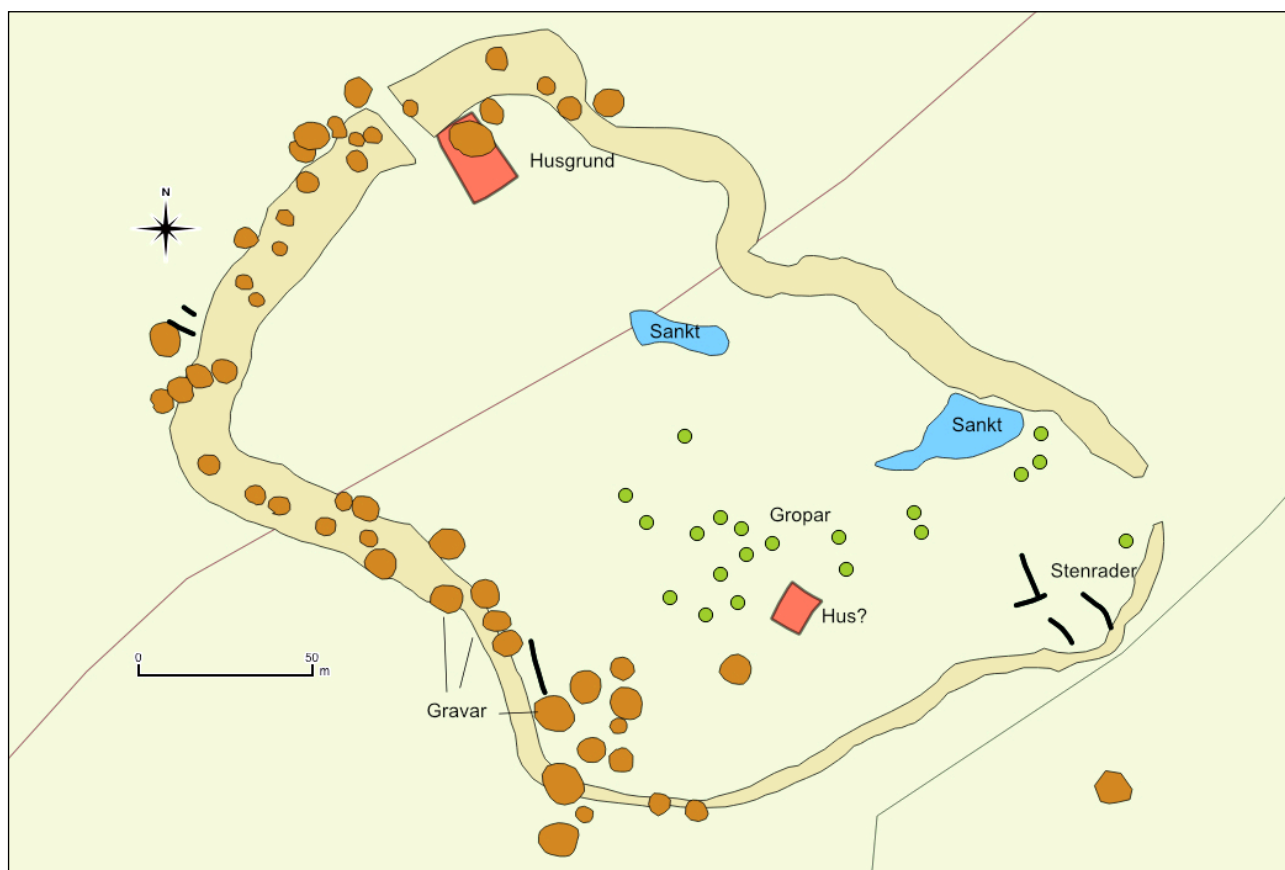
Av kartan, figur 10 på följande sida, är det tre väsentliga faktorer som särskilt bör noteras.

Inledningsvis handlar det om vallens omfattning så som den idag framträder. Det är en markant skillnad mellan den nordvästra delen av vallen och den södra delen. I söder är vallen till stor del väl framträdande, men relativt begränsad både i höjd och bredd. Man kan i fält uppskatta den till ca 3 meter bred (med utfallen sten) och upp till 0,4-0,5 meter hög. En del i söder mer eller mindre saknar en vall och omedelbart utanför vallanläggningen finns av allt att döma en grav.

Å andra sidan är vallen i norr markant mycket bredare och även högre. Ställvis är den minst 6-8 meter bred i basen och upp till 1 meter hög. I norr finns även en tydlig ingång till området innanför vallavgränsningen, där på den ena sidan av ingången är tre större gråstensblock, vilka bildar en tydlig kant/öppning. Stenarna är upp till 1 meter höga och bildar en klar linje. På den västra sidan av öppningen saknas en tydlig konstruktion av motsvarande utseende, även om en massiv stenpackning här bildar avgränsning för ingången. Öppningen i sig är uppskattad till 1,5-2,5 meter bred och ca 5 meter lång genom vallen.

Vallens olika form i norr/väster och i söder är tydligt korrelerad till var gravar finns i vallen eller på insidan eller utsidan av vallen. Under loppet av sommaren utgrävningar stod det snart klart att de fåtal gravar som är registrerade i fornminnesregistret enbart är toppen av ett isberg. Kartläggningen indikerade att det rör sig om ett omfattande "gravfält" som berör hela den västra och norra delen av vallanläggningen. Då är att märka att de i kartan noterade gravarna enbart är de som med rimlig säkerhet har kunnat tolkas som gravar. Mycket av tolkningarna av gravarna i själva vallen bygger på att de synbarligen är plundrade och de gravar som av oss registrerats och kartlagts troligen enbart är hälften av alla gravar som finns i vallen och intill denna.

Vi kom således att undersöka sammanlagt åtta gravar, där alla låg intill vallen, såväl på insidan som utsidan av denna. Någon grav centralt i vallen undersöktes inte mot bakgrund av svårigheten att

Figur 10. Fornlämningsbilden vid Gudings slott, så som den framträder efter detaljerad fältinventering. Det mest anmärkningsvärda är omfattningen och utbredningen av gravar, såväl i vallen som utanför och innanför vallen. Samtliga gravar är belägna i direkt anslutning till vallen, med ett möjligt undantag av en grav längst i sydöst utanför vallen och i anslutning till den långa vall som löper från vallanläggningen och mot söder/sydöst. Totalt rör det sig om ca 50 gravar, varav de flesta förefaller plundrade. Det verkliga antalet torde sannolikt röra sig om det dubbla. Innanför stenvallen finns en tydlig husgrund strax innanför öppningen i norr, överlagrad av minst en grav, och en möjlig husgrund längre mot söder. I anslutning till vallen finns också några svaga stenrader av okänd konstruktion. Inom det högsta området finns ett flertal gropar, upp mot ca 1 meter i diameter som kan vara rester efter stolphål. I östra kanten finns ett par sänkor som håller vatten en stor del av året.

begränsa undersökningarna till enbart en grav i vallen. Här kan erinras om den undersökning som Johan Hegardt genomförde och som just berörde en grav i vallen.

Kartläggningen av området innebar även identifikationen av minst två möjliga huslämningar, där den längst i norr, strax innanför och intill öppningen i vallen, var den klart tydligaste. Den kunde uppmätas till 6 meter bred och uppskattningsvis 14 meter lång (troligen har den gått fram till muren, men var här överlagrad av en grav som innebär osäkerhet hur lång byggnaden varit).

Även den i fornminnesregistret registrerade graven längst i öster inom det södra gravfältet var

utseendemässigt mer av formen att döma en husgrund och inte en grav, och markerad som en möjlig husgrund i kartan figur 10.

På några ställen fanns antydning till stenvallar/strängar av sten, såväl längst i söder som i norr, huvudsakligen innanför vallen, men i nordväst även utanför vallen. Dessa stenvallar var i form av en enkel stenrad, bestående av 0,2-0,3 meter stora gråstenar och bildade inte några tydliga konstruktioner i övrigt. Ett område i södra delen med ett par antydningar till stenrader kom att undersökas för att försöka klara ut deras funktion.

I övrigt kan noteras att det inom vallens avgränsning finns två sänkor som under vinterhalvåret håller vatten enligt markägaren. Vi

kom att ta upp ett mindre schakt i den södra sänkan för att belysa hur dessa sänkor var uppbyggda och om det förekom någon form av konstruktion inom dem.

I det följande kommer en analyserande och tolkande beskrivning av undersökta lämningar att ske, kopplade till kartan figur 10. För en sammanställning i tabellform av de skilda undersökta lämningarna och genomförda schakten hänvisas till bilaga 1.

Analys och tolkning

Inledning

Undersökningen 2018 kom, som ovan sagts, att både beröra själva vallanläggningen och de svaga spår av skilda former av konstruktioner som finns eller som kunde anas innanför vallen, i flera fall belägna i kanten av vallanläggningen. Därtill undersöktes inalles åtta gravar eller förmodade gravar, varav en innehöll två begravningar. I det följande görs en sammanfattande beskrivning av resultatet av undersökningarna och en tolkning av de skilda lämningarna. I bilaga 1 finns en sammanställning av schakt, provgropar och anläggningar. Analysen får ses som preliminär i och med att projektet fortsätter kommande sommar.

Vallanläggningen

En väsentlig fråga rörde vallanläggningens konstruktion, uppbyggnad och tidsställning. I den tidigare undersökningen av Johan Hegardt kom han att snitta en del av muren i väster, där också flera gravar låg mer eller mindre på vallen. Någon klar indikation på vallens ålder erhöles dock inte. Graven var helt klart senare än vallanläggningen, daterad till sen vikingatid, härden som undersöktes daterades till tidig romersk järnålder, men kunde inte med säkerhet tidsmässigt kopplas ihop med vallen.

I vår undersökning kom vi att snitta vallen på tre ställen, alla inom den del som i ringa grad hyser gravar, benämnda schakt 1, schakt 4 och schakt 6. Till detta kan som ovan sagts läggas Hegardts schakt. Ett av snitten var i södra änden, ett i väster och ett i öster (se figur 13 på följande sida). I samtliga fall kunde konstateras att vallen var uppbyggd som en skalmur med två rader grova stenar i kanten och mindre stenar i mitten upp till en höjd av ca 0,5 meter över markytan. Bredden var genomgående ca 2,5 meter med en tydlig skalmur av kraftiga gråstensblock upp till 0,6 meter stora.

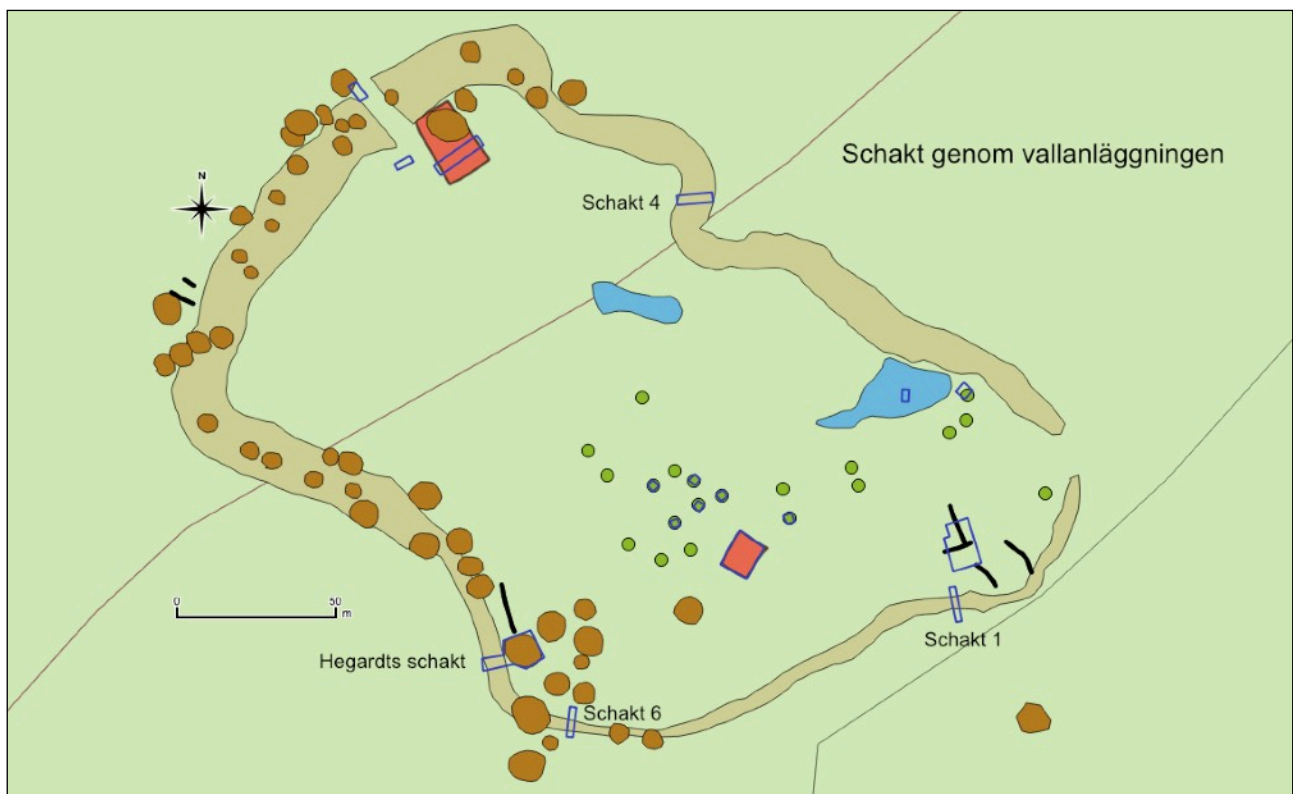

Figur 12. Schakt 1 utlagt tvärs över vallen, sedd efter utgrävning från söder in mot det inre av vallanläggningen. Vallen är uppbyggd av en skalmur av större gråstensblock till en bred av ca 2,5 meter och med en fyllning av mindre sten och grus.

Man kan jämföra denna vall med situationen vid fornborgen Styrmansberget i Fröjel socken, undersökt av Per Lundström¹. Vid de arkeologiska undersökningarna kom han att snitta vallen på 13 ställen. Vallen beskrivs i den arkeologiska rapporten på följande sätt; *Muren var längs hela sträckan anlagd som en skalmur med två parallella stenrader omslutande en mellanfyllnad av sten och jord.*

Genomgående varierar skalmurens bredd, räknat med ytterkanten av skalmuren, som regel mellan 2,2 till 2,5 meter och med andra ord helt i linje med muren runt Gudings Slott, i vissa fall upp till 2,8 meter bred. Inte i något fall kunde man datera

¹ Lundström, P. 1950.

Figur 13. Tre schakt är grävda genom vällan; ett i söder (schakt 1), ett i nordöst (schakt 4) och ett i sydväst (schakt 6). Därtill är utritat det schakt som grävdes av Hegardt.

vallen i sig och i nästan inga fall påträffade man några fynd som kunde hänföras till själva vällen. De enda fynden var i något fall ett antal krukskärvor, linje med vad vi påträffade i schakt 1.

Den så kallade fornborgen vid Styrmansberget är med andra ord en ur många aspekter tydlig parallell till vällanläggningen i Eke, vilket jag återkommer till längre fram.

På de tre ställena där vi la ut schakt var intrycket att vällen till en del var påverkad av senare tiders verksamhet och troligen även till en del nerplockad. Särskilt vällen i väster gav ett intryck av att ha blivit nerplockad och där stenen använts till intilliggande gravar. Några av gravarna i området låg mer eller mindre direkt ovanpå den nerplockade vällen i området.

Inte i något fall påträffades några föremål eller för den delen träkol som kunde knytas till vällen, vilket innebär att någon datering av vällen i sig kunde vi inte erhålla, annat än att den är äldre än gravarna.

Figur 14. Schakt 6 över vällen i sydväst, sedd från insidan efter avtorvning. Man kan ana skalmuren med större sten.

I schakt 1 påträffades en handfull små bitar av grovt, brunt gods av keramik, av traditionell hushållskeramik som inte ger någon grad av säkerhet vad gäller datering. I övrigt inga fynd.

De tre schakten, tillsammans med det snitt som Hegardt gjorde genom vallen, ger oss med andra ord ingen datering av vallen i sig, annat än som ovan sagts, indirekt genom att gravarna som ligger på vallen ger en absolut slutdatering till vikingatid.

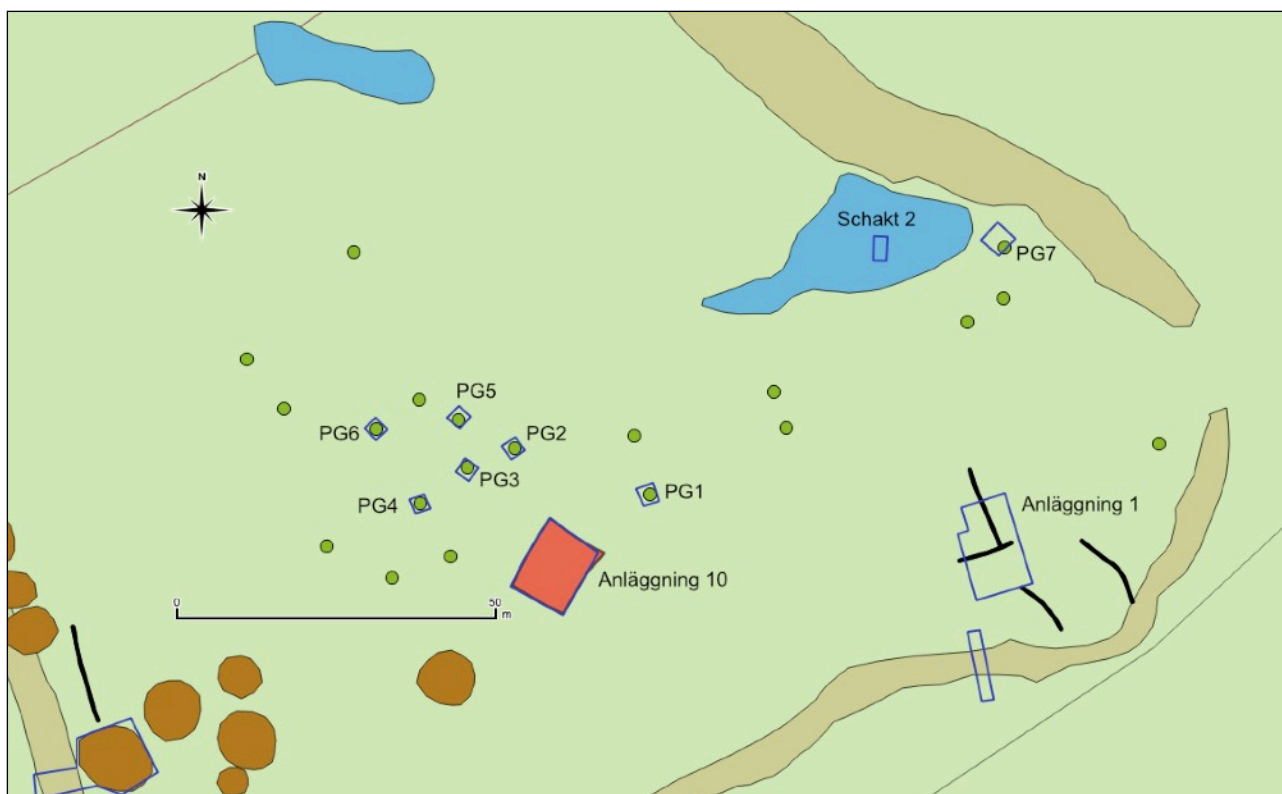
Det inre landskapet

De spår av lämningar som finns innanför vallen är mycket få och diffusa och utgörs av ett par möjliga husgrunder, ett antal diffusa enkelradiga stenrader och ett antal gropar, vilka kan visa på stolphål (men även på platsen för ruttna stubbar eller motsvarande). Inom området finns två sänkor som under vinterhalvåret idag är vattenfyllda och som

under äldre tid kan ha haft vatten större delen av året

Sommarens undersökningar inleddes med att undersöka en tydlig oregelbunden stensamling i den södra delen av vallanläggningen, strax innanför vallen (anläggning 1). Intill vallen finns här ett par svaga stenrader som förefaller avgränsa någon form av stenfri yta och i anslutning till dessa är en tydlig stenhög, ca 4 meter i diameter med oregelbunden form. Två rader av gråstenar föreföll leda upp till mitten av anläggningen, där ett större stenblock om ca 1 meter finns.

Inledningsvis undersöktes anläggningen genom ett schakt över en av stenraderna, men kom att utvidgas till hela ytan då det inte gick att få någon klarhet i stenradens funktion. Sammantaget innebar undersökningen upptagandet av en yta av ca 20 m².

Figur 15. Anläggningar inom den södra delen av vallanläggningen (Gudings Slott). Längst i sydöst finns ett antal stenrader (svarta linjer) som till del avskiljde stenfria ytor, dels knöt an till befintliga stenhögar. Anläggning 1 utgörs av en diffus, stensättningsliknande stenhög, med en packning intill en större gråsten. Ett par stenrader synes leda upp mot denna sten. Figuren visar också de gropar (gröna punkter) som registrerats, varav några kom att undersökas i form av mindre sökschakt benämnda Provgrop. Anläggning 10 utgörs av en diffus, möjlig huslämning utan tydliga former. Sju av totalt 20 gropar kom att undersökas med blandat resultat. I våtmarken togs upp ett mindre schakt (schakt 2).

Anläggningen innehöll inga inre konstruktioner eller dolda konstruktioner. De två stenrader som från ytan föreföll leda in mot mitten visade sig vara något diffusa vid utgrävningen, även om man kunde ana en viss linje av större gråstenar.

Inga föremål påträffades överhuvudtaget, förutom ett par mindre fragment av djurben. Inte heller träkol påträffades, framför allt inte i någon form av samling eller konstruktion som kunde användas för en ^{14}C datering av stenhögen.

Någon datering av anläggningen kunde således inte erhållas. Inte heller stod det tydligt klart vad stenhögen har haft för funktion. Närmast föreföll det vara sten som lagts i anslutning till ett större stenblock utan vidare funktion av konstruktion, men det bör dock noteras att den antydning till två stenrader som fanns inom ytan, och som till del även knöt an till intilliggande stenrader, pekar mot att den likväl kan ha haft någon funktion, utöver att enbart vara en oformlig stenhög.

Två lämningar som närmast för tanken till husgrund kom att undersökas. En i den södra delen av vallanläggningen och inom den del som upptagits som gravfält (*anläggning 10*), en i den norra delen av vallanläggningen, strax innanför och öster om öppningen i vällen (*anläggning 11*).

Anläggning 10 utgjordes av en mycket diffus, närmast rektangulär anläggning, 6 x 4 meter stor, belägen inom södra delen av vallanläggningen på en svag platå, bestående av talrika stenar längs kanterna. Dock var "kanterna" synnerligen ojämna och otydliga. Undersökningen kom att omfatta i princip hela anläggningen som undersöktes i ett par tre lager.

Den centrala delen utgjordes av en svag sänka med mindre förekomst av sten. Stenen i anläggningen låg i de flesta fall direkt på orört strandgrus. Inga säkra konstruktioner

Figur 16. Anläggning 1 sedd från norr mot söder. I bakgrunden schakt 1 över vällen. Bilden visar en av de två stenrader som löper genom stenpackningen mot den större stenen i mitten. Den andra stenraden kommer från höger, vinkelrätt mot nämnda stenrad, och löper även den mot stenen i mitten med en trolig/möjlig fortsättning vidare mot öster (vänster i bilden).

påträffades inom hela ytan, förutom då de diffusa ytterkanterna av den möjliga husgrundens. Avsaknaden av stolphål eller tydliga skalmurar gör det mycket tveksamt om det handlar om en

Figur 17. Anläggning 10. En möjlig husgrund, 6 x 4 meter stor, men i avsaknad av tydliga murar. Inga konstruktioner eller fynd påträffades som kunde ge en konkret vägledning till tolkning av anläggningen.

husgrund. Inte heller är det av allt att döma någon grav, då varken ben, brända eller obrända, eller föremål i övrigt, påträffades.

Fyndmaterialet var synnerligen magert. Utöver en tand av får, påträffades en vackert formad skrapa av flinta och i den nordvästra delen några slagg- eller degelliknande, men obestämbara, klumpar av ljusbrun färg och av oklart material. Inget kol påträffades överhuvudtaget, vilket gör en datering av anläggningen omöjlig. Inte heller fanns några intilliggande lämningar som kunde tolkas vara yngre eller äldre än den nu undersökta, som en hjälp för en datering av konstruktionen.

Undersökningen gav med andra ord ingen tydlig förklaring till anläggningens funktion, konstruktion eller tidsställning. Man kan utesluta grav, närmast gav anläggningen likväl intrycket av att kunna vara en grund för något husliknande lämning, möjligen någon form av vindskydd eller motsvarande.

Den andra lämningen på temat hus, anläggning 11, var dock betydligt tydligare. Den var belägen längst i norr, omedelbart öster om öppningen i vallen. Den hade en utsträckning i nord-sydlig riktning, och har mest troligt knutit an till vallen i norr. Dock kunde detta inte beläggas med säkerhet, då den norra delen av husgrunden var överlagrad av en större grav.

Husgrunden är 6 meter bred och uppskattad längd upp mot muren är 12-14 meter. I södra gaveln kunde anas en öppning, om än ej helt säker.

Schaktet kom att skära husgrunden från den ena långsidan och över den andra.

Grundmuren syntes som en tydlig skalmur ca 1 m bred, bestående av 0,4-0,6 meter stora gråstenar och med ett mellanrum om knappt 0,5 meter fyllt med mindre sten. Särskilt den västra långsidan var mycket tydlig. Utanför den västra långsidan fanns en stenpackning längs murens ytterkant som var ca 1,5 meter bred och bestående av 0,2-0,4 meter stora gråstenar, mer eller mindre jämnt spridda inom ytan. Motsvarande packning saknades utanför den östra långmuren.

Innanför grundmurarna fanns ett tunt lager med jord, vilande direkt på orört gruslager med inslag av större och mindre stenar. Inget kulturlager, inga konstruktioner i form av exempelvis stolphål, härdar eller andra lämningar påträffades inom husgrunden. Det kan dock inte uteslutas att det funnits två rader inre bärande stolpar, genom att schaktet kan ha hamnat vid sidan om var stolphål har funnits, med tanke på att schaktets bredd enbart var 2 meter.

Inga som helst fynd påträffades inom den undersökta ytan, inte heller någon kolsamling som skulle ha kunnat användas för datering. I likhet med den tidigare husgrundsliknande anläggningen inom vallanläggningen kan vi inte tidfästa denna, annat än att den är äldre än den grav som täcker den norra delen av den, vilket innebär att huset av allt att döma är före vikingatid, förutsatt att graven är samma ålder som undersökta gravar.

Figur 18. Husgrunden i norra delen av vallanläggningen. Husgrunden, anläggning 11, undersöktes med ett två meter brett schakt tvärs över husgrunden. Skalmurarna syns tydligt, framför allt den till höger (den västra). Inga fynd, inga konstruktioner, ben eller kol påträffades inom de undersökta 18 m².

Husgrunden undersöktes genom ett två meter brett schakt tvärs över byggnaden i öst-västlig riktning.

Husgrundens konstruktion är dock tämligen tydlig genom sin relativt smala skalmur, även om stolphål saknas. Formen och konstruktionen kan exempelvis

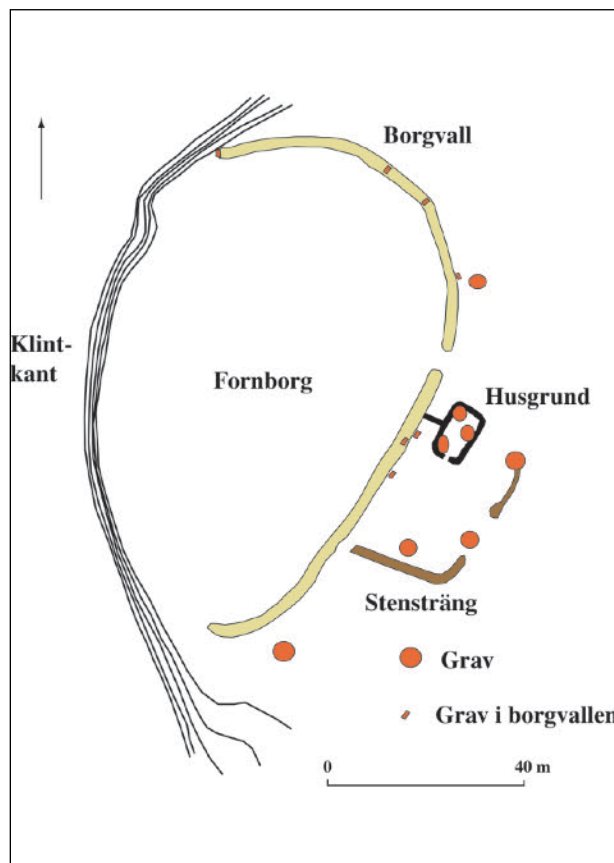
jämföras med den husgrund som undersöktes i sin helhet i anslutning till fornborgen vid Styrmansberget i Fröjel. Även denna var uppbyggd av en skalmur med en fyllning av mindre sten, där murarna var ca 1,4 meter breda. Här fanns dock två inre rader stolphål som burit två åsar på vilket taket vilat. Centralt i husgrunden fanns en större härd med inslag av skörbränd sten och kol. Någon datering av husgrunden finns inte, annat än att den, precis som i Eke, överlagras av senare gravar, vilket ger ett sista datum, förutsatt att graven kan dateras.

Vid de av Mårten Stenberger genomförda undersökningarna av huslämningarna inom fornborgen Herrgårdsklint i Gammelgarn socken på östra Gotland, där han kom att undersöka fem av de sju husgrunderna, visar på liknande husgrunder och det är troligt att situationen vad gäller såväl aktiviteter som tidsställning mellan de ingående delarna skall ses i samma ljus för de tre vallanläggningarna, dvs de är alla delar av ett generellt mönster. Någon säker datering av husgrunderna, vare sig i Fröjel, Herrgårdsklint eller som här, vid Gudings slott, finns dock inte ännu.

Vid sidan om svaga stenrader, antydan till husgrunder och ett par våtmarker finns inom den centrala delen av vallanläggningen, inom det högsta partiet, ett flertal svaga gropar eller försänkningar i markytan, som skulle kunna vara stolphål eller andra av människan gjorda anläggningar. I många fall rör det sig dock säkerligen om naturliga fenomen exempelvis i form av gropar efter rotvältor.

För att verifiera eller förkasta tanken att en del av dessa gropar skulle kunna vara stolphål tog vi upp sammanlagt 7 provgropar om ca 1 m² vardera, utlagda över svaga försänkningar (se kartan figur 15). Resultatet visade att det i de flesta fall inte fanns några spår av mänsklig verksamhet, utan groparna hade naturliga förklaringar. I de flesta fanns inga som helst spår av kulturlager, eller anläggningar.

Dock kom *tre* av de sju undersökta groparna att peka på mänsklig verksamhet. Två av dem innehöll stolphål och den tredje en markant grop, tämligen

Figur 19. Vallanläggningen vid Styrmansberget i Fröjel socken. Gravar förekommer i hög grad i själva vallen, men även utanför densamma och inom en husgrund belägen utanför vallanläggningen. Inga gravar är registrerade innanför vallen. Renritning efter Rapport i ATA.

djup med kraftigt mörk jord och med inslag av sot och kol och enstaka skörbrända stenar. Nedan följer en sammanfattande beskrivning av dessa tre provgropar.

Provgrop 6 var utlagd över en svag sänka i marken, ca 0,6 meter i diameter utan synliga kantslådade stenar. Centralt i provgropen framkom ca 0,3 m under markytan ett tydligt, mindre stolphål, ca 0,25 meter i diameter bestående av på högkant ställda mindre stenar, ca 0,2-0,3 meter stora och med ett tomt, närmast fyrkantigt område i mitten där själva stolpen har stått. Stolphålet är av en dimension att det inte kan ses som stolpe till ett hus, utan snarare staket, nätstolpe eller motsvarande. Inga föremål påträffades i stolphålet, intre heller något kol eller trä, som gör åldern på stolphålet oklar.

Provgrop 1, som från början var en tämligen markant sänka i marken, upp, mot ca 1 meter i

Figur 20. Lodbild över provgrop 6 med ett välavgränsat, mindre stolphål centralt i schaktet/sänkan.

diameter, innehöll ett tämligen omrört stolphål, av något kraftigare dimensioner, där det centrala området, där stolpen stått, var ca 0,2x0,2 meter stort. Stödstenar kunde anas på två sidor, medan andra sidor verkade omrörda. Inget kol eller trä påträffades, inte heller några artefakter. Stolphålet är av den dimensionen att det skulle kunna utgöra en del i en byggnad.

Provgrop 2, beläget mellan de två ovan nämnda, hyste en markant sänka i mitten, endast till delstensatt, med kraftigt inslag av mörk jord till ett djup av ca 0,5 meter. Rikligt med kol och sotig jord. I övrigt inga artefakter. En ¹⁴C datering av kol från de undre lagerna i gropen gav en datering med 95,4 % sannolikhet till perioden 800 BC- 546 BC, dvs sen bronsålder.

Med tanke på att vallanläggningen, och området där provgroparna togs upp, befinner sig strax över sex meter över havet, måste en verksamhet under sen bronsålder enligt dateringen ovan ha skett i omedelbar kontakt med stranden och vattnet som bör ha omgivet en landtunga på västra, södra och östra sidan.

De påträffade lämningarna kan inte med säkerhet ges samma datering i och med att inga fynd och inget kol påträffades i övriga lämningar, men med tanke på konstruktion, inbördes läge inom den högsta punkten på platån, är det sannolikt att de tillsammans utgör spåren av en kustnära aktivitet, exempelvis i form av plats för fiskebåtar, ställningar

för att torka nät etc. Det kan dock inte uteslutas att platsen även under denna tidiga tid kan ha haft någon form av ceremoniell funktion.

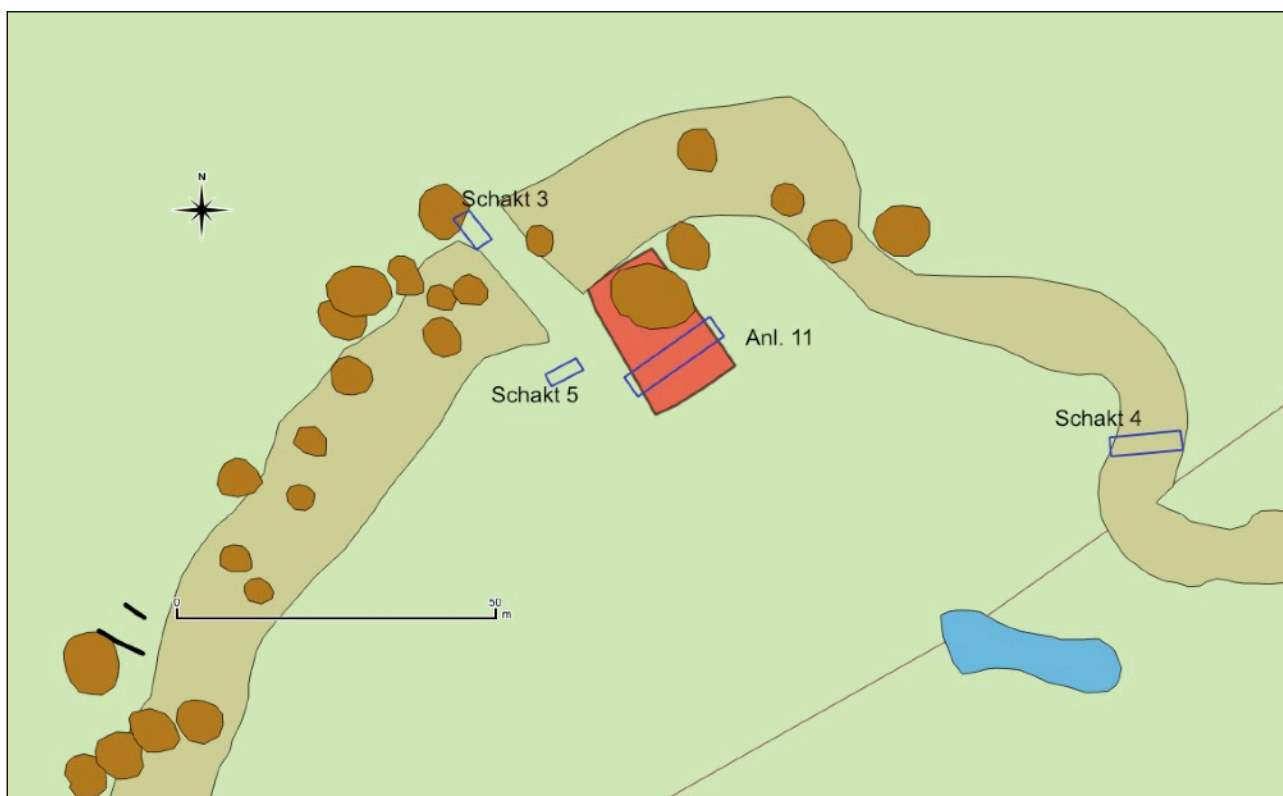
Det har tidigare nämnts om de två våtmarker som är belägna inom vallanläggningen i dess sydöstra del. Framför allt den östligaste våtmarken har en tydlig form och djup, som med bilden av de växter som växer i den, visar att området är sankt och att det under stor del av året står vatten i sänkan. Huruvida det är en grävd fördjupning eller en av naturen skapad fördjupning går inte att avgöra från markytan, men det förefaller som det ursprungligen är en naturlig försänkning i landskapet.

För att spåra eventuella anläggningar i våtmarken togs ett mindre schakt (schakt 2) upp för att belysa jordlager, eventuell förekomst av anläggningar och fyndmaterial. Den torra sommaren 2018 innebar goda möjlighet att gräva på djupet utan risk att få vatten i schaktet.

Figur 21. Schakt 2 efter utvidgning. Botten utgörs av ett vitt, sandlager med inslag av sten. I detta fanns en gles stenpackning i den sydvästra hörnan, innehållande en del djurben. I öster/höger en grop utan spår av konstruktion.

Schaktet togs upp i nord-sydlig riktning och var 2x1 meter stort med viss utvidgning mot öster. Under ett kraftigt torvlager om 0,3 meter vidtog över stor del av ytan ett fint, just sjösandslager över i princip hela ytan. Längst i nordost fanns en grop med mörkare och torvigare jord som gick ner ca 0,3 m i sanden. I den södra delen framkom en begränsad stenpackning av 0,2-0,4 meter stora gråstenar. För att få ett bättre grepp om stenpackningens omfattning och funktion utvidgades schaktet med en halv meter mot söder.

Figur 22. Schakt 3 och schakt 5 togs upp i anslutning till den tydliga ingången i norr. Schakt 5 innehåll en välvgränsad härd med kol, sot och skörbränd sten. Inom schakt 3 påträffades 3 hästkosömmar i övrigt inga påtagliga konstruktioner.

Någon klar konstruktion kom dock stenarna inte att bilda, men det är troligt att de hade en fortsättning mot söder, ut mot kanten av sänkan, vilket möjligen antyder någon form av plattform för att ta vatten i "bryan".

Under den ljusa sanden kom ett mer normalt strandgruslager med stort inslag av silt och kalkig lera. Inga föremål påträffades, däremot framkom tämligen mycket av djurben från området mellan stenarna i stenpackningen.

En ^{14}C -datering av ett ben av får från stenpackningen gav resultatet 1223 AD - 1380 AD med 95,4 % sannolikhet, dvs tidig medeltid. Huruvida denna datering speglar en reell verksamhet på platsen vid den här tiden är vanskligt att säga utifrån ett enda prov. Det kan dock möjligen ställas i samband med en grav som hyste en synbarligen öst-väst liggande begravd person och som med hjälp av ^{14}C daterades till tidigt 1200-tal (se längre fram om de gravlagda).

Två schakt togs upp över området vid ingången i norr till det av stenvallen inhägnade området, för att belysa anläggningens konstruktion och eventuella koppling till andra lämningar (figur 22). Öppningen var delvis igenfylld och för att utröna om stenen som fanns strax utanför ingången hörde till en avgränsad anläggning eller var rasmassor från öppningen togs ett schakt om 4x1 meter upp i öppningens yttre del (schakt 3).

Under ett tunt jordlager fanns i schaktets västra del en packning av större gråstenar utan någon tydlig konstruktion, avgränsning eller andra lämningselement. Stenlagret vilade direkt på ett mer eller mindre orört gruslager. Möjligen hör detta stenlager till en grav som då ligger längre mot väster, men är mer troligt utrasad sten från vallen.

Direkt under grästorven påträffades ett stort antal förkolnade frön av okänt slag. De låg mycket ytligt och bedömdes vara från sen tid.

Utöver detta påträffades 3 hästkosömmar av järn av äldre modell. I övrigt påträffades inga lämningar

Figur 23. Schakt 3. Öppningen in i vallanläggningen är till vänster i bilden. Schaktet utlagt längs "vägen" in i anläggningen. Ett lager gråsten, utan synbara konstruktioner, vilade direkt på orört morängrus.

eller fynd, eller slutna koldeponeringar eller kulturlager, som kunde belysa situationen i området. Hästskosömmarna är av likartad stil och av förhistorisk karaktär. Det kan synas tämligen logiskt att det just vid ingången påträffas fynd av denna karaktär, då öppningen är den enda som från norr leder in i den vallomgärdade ytan.

Strax innanför öppningen kunde i markytan anas som en vägbank, i kanterna markerad av större stenar som stack upp ur torven och i övrigt av en tämligen plan yta. Ett mindre schakt om 3 x 1 meter togs upp över den förmodade vägbanan, vinkelrätt mot öppningen i vällen (schakt 5). De stenrader som initialt tolkades som möjliga kantstenar på en vägbank visade sig vara av mer naturligt slag och någon tydlig vägbank kunde inte identifierats.

Centralt i schaktet framkom dock, tämligen direkt under torven, en välavgränsad hård, ca 0,7 meter i diameter och fylld med skörbränd sten, sot och en hel del kol. I övrigt förekom inga fynd eller andra konstruktioner inom schaktet. En ¹⁴C datering av kolet från hårdan gav värdet 423-580 AD med 95,4 % sannolikhet, dvs folkvandringstid.

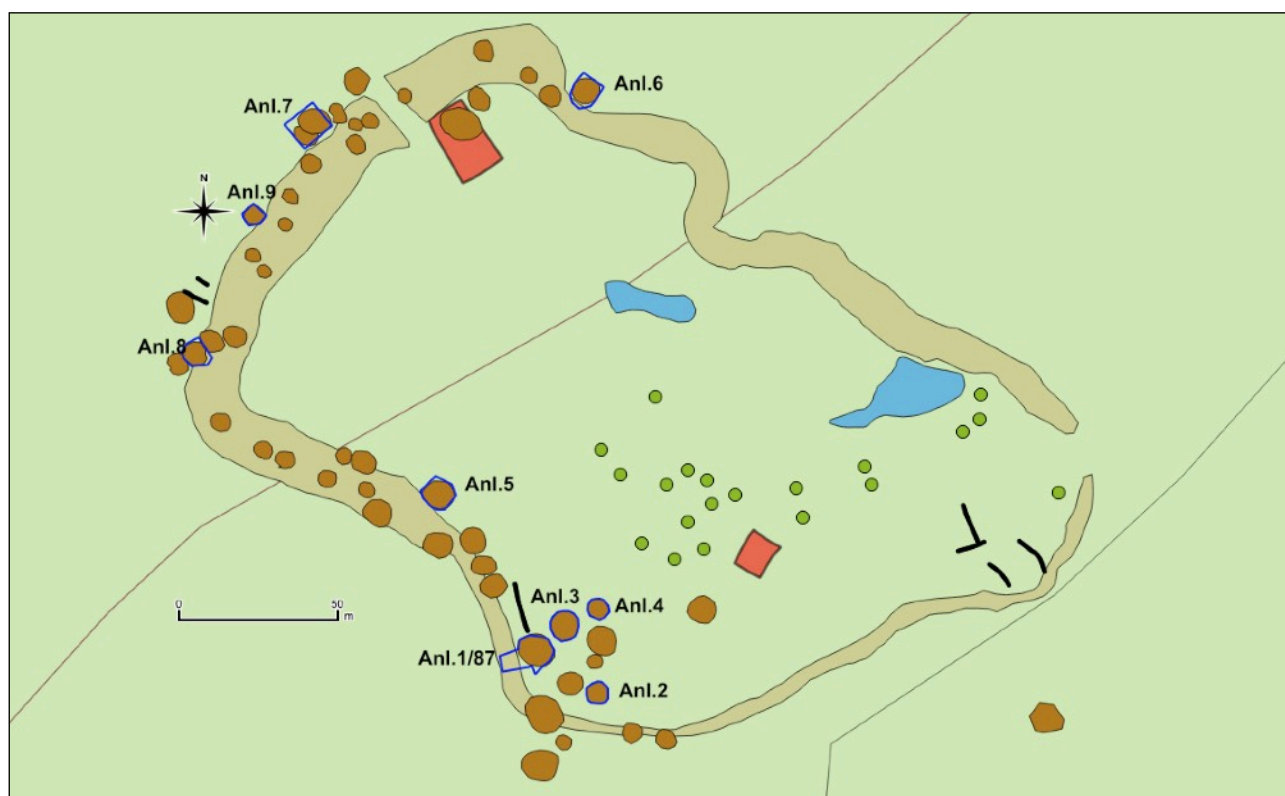
Figur 24. Hården i schakt 5, belägen mellan ett antal större gråstenar. Hården innehöll talrikt med skörbrända stenar, sot och kol. Inga fynd kunde dock identifieras.

De gravlagda

Fältarbetena under sommaren 2018 innebar bland annat att försöka skapa en helhetsbild av lämningar som finns inom eller i direkt anslutning till vallanläggningen RAÄ Eke 49:1. Särskilt gällde detta frågan om gravar. Som framgått tidigare är i fornminnesregistret registrerat två grupper med gravar, med undernummer 49:2 respektive 49:3. Totalt är det upptaget ca 10 gravar i det södra gravområdet och ca 5 i det norra gravområdet.

genomgående bör vara yngre än själva vallanläggningen. En väsentlig fråga rör varför man nyttjat en uppenbarligen äldre anläggning som grund för att begrava människor i, på en plats om ligger ca 4 km från var de sannolikt har bott och verkat.

Den undersökning av en grav som Johan Hegardt genomförde 1987-88 visade på minst tre gravlagda

Figur 25. Karta över identifierade gravar inom eller i anslutning till vallanläggningen Gudings slott. Hela den västra och norra sidan av vallanläggningen utgörs av ett sammanhängande gravfält, bestående av upp mot 50 urskiljbara gravar. Det verkliga antalet torde vara betydligt större. Gravarna är genomgående anlagda intill eller i stenvallen, med ett par undantag i södra delen och i form av en grav strax utanför i sydöst. Undersökta gravar markerade med blå linje och nummer. Anläggning 1/87 utgörs av den av Hegardt undersökta gravan 1987-88.

Våra fältkarteringar har dock visat att antalet är betydligt större och inräknat de som sannolikt finns men som inte kan urskiljas i markytan, är det sannolikt mer än 100 personer gravlagda i vallen, innanför och utanför densamma. Många av gravarna uppvisar plundringsgropar, i linje med vad som kunde konstateras vid de arkeologiska undersökningarna av en grav 1987. Gravarnas placering ger därtill en tydlig signal om att de

personer, både av mans- och kvinnokön och de kunde genom påträffade föremål dateras till vikingatid, närmast dess senare del.

Den gravan tillhörde det södra gravområdet och en fråga som vi avsåg att belysa var om det förelåg någon tidsskillnad mellan gravarna i söder och de i norr.

För att fördjupa kunskapen om de gravlagda kom vi att undersöka sammanlagt åtta gravar av lite olika karaktär. Fyra gravar undersöktes i det södra området (RAÄ Eke 49:2) och fyra i det norra (RAÄ 49:3). Genomgående för alla gravarna var att det rörde sig om skelettbegravningar. Inga spår av brända begravningar har påträffats. Efter undersökning återställdes samtliga gravar.

I anslutning till den av Hegardt undersökta graven kom vi att undersöka fyra gravar, benämnda från söder mot norr, anläggning 2, 3, 4 och 5. De uppvisade en del liknande former, men här fanns också en del skillnader och nedan följer en kortfattad analys av dessa gravar. För en översikt över gravarna, se bilaga 1.

Grav anläggning 2

En svagt oval stensättning, ca 3,4 x 2,5 meter stor med en markant kantkedja av vällagda stenar, ca 0,3-0,5 meter stora. Innan avtorvning syntes anläggningen svagt, där enstaka stenar i kantkedjan syntes i markytan. I gravens östra kant växte en större tall vars rötter trängt ner i graven. Det översta lagret (torvlagret) utgjordes av lös, grusig jord och lös torv med gräs.

Innanför kantkedjan fanns en svag sänka med fyllning av mindre sten, 0,1-0,2 meter stora, särskilt tydligt bevarad i norra delen. Centralt i

Figur 26. Anläggning 2 efter avtorvning. Graven har en tydlig och vällagd kantkedja, med en packning av mindre sten innan för denna.

Figur 27. Lodbild efter avtorvning. Graven är svagt oval och har ett område i mitten som saknar sten. Norr är uppåt i bilden.

anläggningen, med en dragning mot söder, saknades stenpackningen inom en ca 0,8x0,6 meter stor yta (N-S).

Efter borttagande av den inre stenpackningen, som i princip utgjordes av ett lager, fanns en svag nedgrävning om ca 0,1 meters djup. Inget skelett påträffades. De ben som framkom utgjordes av ett antal *tåben* belägna i norra delen av graven. I övrigt framkom 14 pärlor i form av ett flertal segmenterade gula och blå glaspärlor, i vissa fall guldfolierade, därtill en bergkristallpärla och en bärnstenspärla, spridda inom den södra delen av graven. Därutöver påträffades tången till en kniv av

Figur 28. Pärlorna från anläggning 2

järn och ett par tunna beslag av brons, i ett fall med nithål och linjeorning. Beslagen utgör delar av en knivslida. Fynden och utbredningen av tåbenen indikerade att den gravlagde har legat i nordsydlig riktning med benen i norr och huvudet i söder och att det troligen rör sig om en kvinnograv.

Det anmärkningsvärda är att av skelettet påträffades ingenting förutom som nämnts ett antal tåben. Att enbart tåben skulle ha bevarats i jorden är inte sannolikt och därtill skulle en plundring av graven på traditionellt sätt ändå ha lämnat ett stort antal ben efter sig. Det anmärkningsvärda är med andra ord att inga som helst ben av resten av skelettet fanns i graven, eller i dess omedelbara närhet.

När graven är anlagd är vanskligt att närmare bestämma. Pärllorna är svåra att datera, men hör sannolikt till den yngre järnåldern, men kan även peka mot den mellersta järnåldern.

Den väsentligaste frågan rör vart skelettet har tagit vägen. Vid en normal plundring av en grav finns alltid spridda ben inom graven, men i föreliggande fall fanns inte ett enda ben utöver nämnda tåben belägna längst i norr. Man får ett starkt intryck av att den gravlagde vid något tillfälle tagits upp ur graven och förts till en annan plats. I samband med detta kan ett antal tåben lätt ha blivit kvar, vilket knappast är förvånande, därtill ett antal små pärlor som kan ha lossnat från personens garnityr.

För att komma närmare vad gäller datering har ett ^{14}C prov skickats för åldersbestämning, vilket tillsammans med ytterligare två ^{14}C prover från anläggning 4 och 5, förhoppningsvis kommer att tydligare belysa de gravlagdas ålder.

Grav anläggning 3

Från samma område med gravar som nummer 2 är även grav nummer 3 och 4. Dessa bildar en tydlig grupp med gravar, inklusive ytterligare två gravar. De ligger alla på insidan av vallanläggningen. I densamma och till del utanför, finns ytterligare

Figur 29. Anläggning 3 efter avtorvning. I mitten av graven en kraftig plundringsgrop. Till vänster skymtar den av Hegardt undersökta graven och i bildens överkant vallanläggningens västra sida.

gravar, bl a den av Hegardt undersökta graven med datering till vikingatid.

Anläggning 3 utgjordes av en tämligen stor, väl synlig stensättning, ca 5 meter i diameter innan avtorvning och upp till 0,5 meter hög. Rund form, täckt av gråsten, kraftig försänkning i mitten, tolkad som traditionell plundringsgrop. Ganska tät växtlighet (gräs, slån, havtorn och en stubbe). Otydlig kantkedja, möjligen påverkad av plundring.

Efter avtorvning och dokumentation av stenpackningen plockades det övre lagret av sten bort och centralt i graven, direkt under ett lager sten, framkom rörben, vilka efter vidare utgrävningar och friläggande av benen visade sig tillhöra en kalv. Kalven låg centralt i graven, på ett djup som var i nivå med bottenlagret på

Figur 30. Anläggning 3. I botten på plundringsgropen och centralt i graven, täckt av ett lager sten, låg skelettet av en kalv

stenpackningen, med huvudet i nordost och fötterna i sydväst.

Efter upptagandet av kalven fanns ytterligare ett lager sten, särskilt koncentrerat till den centrala delen av graven och närmast rektangulärt till formen och utlagt i nord-sydlig riktning (se figur 31). Stenpackningen dölde en grund nedgrävning och på botten av denna påträffades ett fragmentariskt skelett av en kvinna, med huvudet i söder och benen i norr.

Figur 31. Centralt i graven, under stenlagret, fanns en rektangulär stenpackning ca två meter lång och en meter bred som täckte en grund nedgrävning i vilken ett skelett av en kvinna fanns. Bilden är tagen från norr mot söder.

Hon låg på vänster sida med uppdragna ben och hade ett kraftigt demolerat skelett från ovanpå liggande stenar. Uppskattad längd uppmätt i fält var ca 159 cm. Osteologiskt är hon bedömd till att vara ca 40 år.² I anslutning till och under den gravlagde fanns påtagligt mycket av små vita och flata kalkstenar, som möjligen utgjorde någon form av dekoration runt den gravlagde.

² Se osteologisk rapport, bilaga 4.

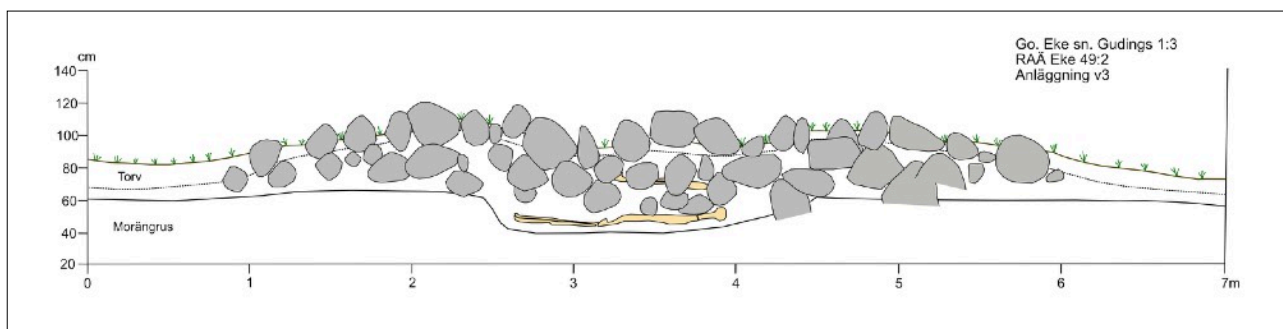
Figur 32. Ett av de två djurhuvudformade spännena.

Kvinnan hade en typisk vikingatida uppsättning av smycken i form av två djurhuvudformade spänner och ett dosformigt spänne, alla i brons och tyvärr dåligt bevarade. Därtill hade hon en kniv av järn och totalt 10 glaspärlor. Fynden visar på en vikingatida datering, troligen dess mellersta del - 900-tal.

Figur 33. Pärlorna från anläggning 3.

I det här fallet var kvinnograven orörd och har undgått plundring. Det bör noteras att det fanns en tydligt plundringsgrop i mitten, på botten av vilken kalven låg med ett lager sten över sig. För att få ett grepp om när kalven hamnat i graven och samtidigt få ett indicium på när plundringen har skett, ¹⁴C daterades ett ben från kalven. Dateringen visade på sen tid, mer bestämt 1882 ±28 år okalibrerat och med 71,6 % sannolikhet inom intervallet 1811-1920. Man kan av detta dra slutsatsen att den plundring som skett på gravfälten bör vara från tiden före nedläggningen av kalven, då kalven låg i

Figur 34. Anläggning 3. Profil som visar belägenheten av såväl kalven som den gravlagde och plundringsgropen.

botten på plundringsgropen, mest sannolikt från tiden omkring laga skiftet, vilket genomfördes inom denna del av Eke socken år 1879.

Grav, anläggning 4

Graven var i hög grad en parallell till grav nummer 2, vad gäller form, storlek och innehåll, eller snarare frånvaron av innehåll i form av skelett.

Figur 35. Anläggning 4 före avtorvning. Graven framträder tydligt genom den ställvis bevarade kantkedjan.

Figur 36. Anläggning 4 efter avtorvning.

Figur 37. Anläggning 4. Lodbild efter avtorvning. Norr är åt vänster och söder åt höger i bilden. Innanför en diffus kantkedja finns en stenpackning av mindre stenar i ett eller två lager. I den södra delen saknas stenpackningen, troligen på grund av plundring.

Även denna var svagt oval, med en utsträckning i norr-söder och var 3,3 x 3,2 meter stor och bestod av en ställvis tydlig kantkedja av 0,3-0,6 meter stora gråstenar. Efter avtorvning och framtagning av kantkedjan framträdde tydligt anläggningens ovala form och med en markant kantkedja, som dock till viss del var rubbad ur sitt ursprungliga läge, framför allt i den sydvästra delen.

Innanför kantkedjan fanns en stenpackning av mindre sten, 0,2-0,3 meter stora, i linje med anläggning 2, och huvudsakligen av gråsten. Stenpackningen var mest kompakt i den norra delen, där den södra delen till en del saknade motsvarande stenpackning inom den centrala södra delen. Centralt i anläggningen var en mindre försänkning.

Figur 38. Pärlorna från anläggning 4.

Stenpackningen inom graven bestod i princip enbart av ett lager sten, även om vissa stenar gick något längre ner. Inga spår av skelett påträffades, förutom ett par små benfragment, inte heller någon antydan till nedgrävning.

I lagret påträffades ett antal fynd, huvudsakligen då från den södra delen. Det rör sig om tio pärlor, bl a en bärnstenspärla och en större bergkristallpärla. Därtill ett litet bronsbleck som tydligen är botten till ett fiskhuvudformat hänge. Även ett tunt, delvis förgyllt bronsbleck, troligen ett fragment av en brakteat. Utöver detta en keramikskärva, en mindre bit järn (spik? med spår av trä?). Fynden antyder att det mest sannolikt rör sig om en kvinnograv och av allt att döma från den yngre järnåldern och den rumsliga fördelningen av fynden, framför allt då pärlorna, pekar mot att även denna person legat med huvudet i söder och fötterna i norr.

Av den gravlagde påträffades dock endast ett fåtal, små benfragment av obestämbar form och del. Situationen här är i hög grad densamma som i grav 2, där i princip hela skelettet saknades, förutom några tåben. Det bör noteras att ett område runt och utanför gravarna även undersöktes, utan spår av ben. Man kan således konstatera att två (sannolikt vikingatida gravar) saknar skeletten, där endast mindre benbitar pekar mot att det trots allt har funnits skelett i gravarna från början.

Grav, anläggning 5

Inom samma område som tidigare gravar, men ca 75 meter längre mot norr, och på insidan av vällen, finns en väl avgränsad närmast rund stensättning med markant plundringsgrop. Stensättning var ca 4,6 x 3,5 meter stor (N-S) och intill 0,4 meter hög.

Figur 39. Anläggning 5 efter avtorvning, sedd från norr. Man kan notera kopplingen till vällen till höger i bilden och den tydliga plundringsgropen i mitten av graven.

Den ligger i direkt anslutning till insidan av vallanläggningen och är kraftigt påverkad av plundring och omplockning av stenvällen. Därtill har ett par större träd satt sina spår i stensättningen. Av trädet återstod bara en stor mängd murket trä. Kantkedjan var något diffus, mest tydlig i nordöstra delen av anläggningen, i övrigt var anläggningen svår att avgränsa, mot bakgrund av plundringen.

Efter avtorvning plockades det övre stenlagret bort så mycket som gick att få loss utan att gräva upp stenar. I botten på detta lager och spritt bland stenen framkom spridda benfragment och tänder av människa. Efter fortsatt rensning påträffades större delar av skelettet, mycket spritt och trasigt.

I slutfasen av grävningen framkom vänster underben med tillhörande fot. I övre delen av vadbenet fanns rester av lårbenet med knäskål och några tåben som vi bedömer kommer från höger fot, då vänster fot grävdes fram tämligen intakt, endast de yttersta falangerna saknades. Att döma av orienteringen av benet bör skelettet ha legat i öst-västlig riktning med huvudet i väster (se figur 40 på följande sida).

Skelettet låg i den norra delen av graven, vilket kunde tyda på att det fanns ytterligare ett skelett i den södra delen. Efter att samtliga ben var upplockade undersöktes resterande delar av graven utan spår av fler individer.

Figur 40. Efter bortplockning av stenpackningen framkom delar av underbenen in situ i gravens östra kant. Bilden visar gravens östra del, där norr är åt höger i bilden och söder mot vänster. Delar av de nedre extremiteterna är framrensade i läge. Benens placering indikerar att den gravlagde ligger i öst-väst med huvudet i väster.

Inga föremål påträffades, förutom benen. Den osteologiska analysen visar att personen är i 40-års åldern. Någon könsbedömning var inte möjlig mot bakgrund av de fragmenterade skelettresterna.

Det anmärkningsvärda är orienteringen av den gravlagde i öst-västlig riktning, som närmast pekar mot att det är en kristen begravning. För att följa upp om dateringen analyserades ett ben från den gravlagde med ^{14}C metoden. Dateringen gav det anmärkningsvärda resultatet att den gravlagde är från 1200-talet (1220-1285 med 95,4 % sannolikhet).

Tidigare påträffade gravar uppvisar tydliga tecken på ett hedniskt begravningssätt och föremålen från gravarna (se även kommande gravar) indikerar en vikingatida datering. För att säkrare belägga begravningstiden för personen i anläggning 5 har ytterligare ett prov skickats in för ^{14}C -datering, vars resultat vi ännu väntar på.

Utöver de fyra gravar som kan knytas rent rumsligt till RAÄ Eke 49:2 kom vi att undersöka fyra gravar som närmast bör knytas till Eke 49:3. Dessa redovisas i det följande, innan en summerande diskussion om resultaten av gravundersökningarna görs.

Grav, anläggning 6

Graven var belägen omedelbart utanför vallanläggningen i nordöst, skild från vallen och i form av en närmast rund stensättning ca 3,5 meter i diameter och upp till 0,4 meter hög. Den bör räknas in i fornlämningsnummer 49:3, enligt fornminnesregistrets nomenklatur. En ojämn stenpackning visade på graven, där dess västra kant går mer eller mindre direkt upp i själva vallanläggningen. Någon tydlig kantkedja kunde inte noteras, även om anläggningen, framför allt i öster, var tydligt avgränsad från omgivningen.

Figur 41. Anläggning 6. Lodbild efter avtörning. Någon tydlig kantkedja kunde inte noteras. Graven ligger direkt på utsidan av vallen, som finns i nederkanten i bilden. Notera plundringsgropen i mitten.

Stensättningen var ca 4 meter i diameter och upp till 0,3 meter hög, av en tämligen jämn packning av gråsten, 0,2-0,5 meter stora. Någon tydlig kantkedja kunde inte identifieras. Centralt i anläggningen kunde anas en svag försänkning, oklart om det rör sig om en plundringsgrop eller just en insjunkning av själva graven. Anläggningen bestod av upp till två lager gråstenar, 0,1-0,3 meter stora som regel, i en tämligen tät stenpackning.

Stenpackningen var som regel i 2 lager med sten och under detta påträffades ett synnerligen fragmentariskt barnskelett, liggande i nord-sydlig riktning med huvudet i söder och fötterna i norr. Fynden var få och utgjordes av en del av en kniv av järn och en vinkelböjd järnten, som kan vara en del av ett hänge.

Fynden som troligen kan knytas till graven var således få och bestod av en del av en kniv av järn och ett diffust järnföremål som hade karaktären av ett enkelt hänge. Den gravlagde vilade direkt på hållberget. Inga andra konstruktioner eller fynd kunde konstateras.

Figur 42. Grav, anläggning 6. Tånge och del av blad till kniv av järn.

Grav, anläggning 7a och 7b

Grav 7, belägen i norra delen av området, omedelbart utanför stenvallen och ca 30 meter väster om öppningen i vallen. Anläggningen var synnerligen diffus och dess avgränsning mot vallen gick inte att med säkerhet urskilja, vare sig före undersökningen som under densamma.

Graven är ca 6 x 5 meter stor (öst-väst) och har en ojämn packning av 0,2-0,6 meter stora gråstenar med ringa inslag av kalksten. I norra kanten var en markant och djup grop, ca 1,5 meter i diameter och intill 0,6 meter djup. Det är oklart om gropan utgör

Figur 43. Grav, anläggning 7, sedd från norr mot söder efter avtorvning. I bakgrunden syns vallanläggningen. I förgrunden på stensättningen kan anas den djupa grop som finns i kanten av anläggningen. Någon tydlig avgränsning av graven kan inte ses.

en plundringsgrop eller en rotvälta. Graven var i övrigt tämligen kraftigt omrörd vilket indikerar att den varit utsatt för plundringsförsök.

Graven kom att undersökas genom att initialt plocka bort ett lager sten, för att få ett grepp om eventuella undre konstruktioner. Det visade sig härvid att man svagt kunde urskilja två områden med en tät packning av sten.

Figur 44. De två gravlagda personerna inom anläggningen. I förgrunden kvinnan och i bakgrunden mannen.

Anläggningen visade sig innehålla två begravingar, vilka förts samman i denna beskrivning som grav nummer 7. Båda skeletten framkom under ett kraftigt stenlager, där man svagt kunde ana två försänkningar efter att de översta lagerna av sten avlägsnats. Stenpackningarna låg i nord-sydlig

riktning under vilka de gravlagda låg.

Nedgrävningarna var dock tämligen grunda, ca 0,2 meter djupa under den naturliga marknivån, men uppenbarligen tillräckligt för att undgå plundring, i linje med graven, anläggning 3.

I väster låg en man på rygg med raka ben, huvudet i söder och fötterna i norr. Huvudet var svagt vridet åt vänster (väster). Armarna låg korsade över bäckenet. På vänster sida av midjan låg en kniv och ett välbevarat bältegarnityr.

Drygt två meter öster om mannen låg en kvinna, anläggning 7b, med en dragnig mer mot NO-SV, med huvudet i SV och fötterna i NO. Hon låg på vänstra sidan med uppdragna ben i hockerställning, i linje med kvinnan i grav 3. Kroppen var täckt av ett par större flata stenar, upp till 0,5 meter stora. Dessa stenar avviker från övrigt stenmaterial genom att de är tunna och platta och de har uppenbarligen, i linje med liknande gravar, avsiktligt lagts på kvinnan.

Figur 45. Anläggning 7a. Skelettet av mannen. Han ligger på rygg, med armarna korsade över bröstet, huvudet vridet åt vänster. Skelettet var starkt påverkat av stenar som legat över skelettet.

Den osteologiska analysen gav vid handen att det rör sig om en man, vilket ligger helt i linje med vad fynden visar, ca 40 år gammal och med en uppskattad längd utifrån fältmätning om drygt 170 cm.

Figur 46. Dekorerad bältesölja från mannens grav.

Figur 47. Kvinnograven sedd från norr mot söder. Den gravlagde ligger på sidan, vänd mot vänster och med uppdragna ben.

Figur 48. Det dosformiga spännet från kvinnograven, anläggning 7b, daterat till vikingatid.

Figur 49. Anläggning 7b, kvinnograven. De två sländtrissorna av kalksten från graven.

Intill halsen, nu utfallen, hade hon ett dosformigt spänne, vid huvudet fanns därtill två prydnadsnålar av brons och vid höften, liggande på vänster sida framför kvinnan, en kniv av järn med knivslida av tunna bronsfragment. I den östra kanten av graven, bakom ryggen på kvinnan, låg två välbevarade sländtrissor av kalksten.

Figur 51. Anläggning 8. Fragment från föremål i form av bl a ett nålhus av brons.

Fynden från de två gravlagda är karaktäristiska för vikingatidens begravningsritualer och form och utseende pekar mot mitten av vikingatiden.

Grav, anläggning 8

Graven var placerad i direkt anslutning till vallen, på dess utsida, belägen i den nordvästra delen av fornlämningen och i anslutning till flera andra gravar. Graven var kraftigt påverkad av plundring, vilket gjorde det vanskligt att avgöra dess avgränsning, framför allt mot stenvallen. Den hade en fyllning av 0,2-0,6 meter stora gråstenar. Centralt i anläggningen fanns en större plundringsgrop och där hade även ett större träd stått, vilket

Figur 50. Anläggning 8 efter avtorvning. Undersökningen kom enbart att beröra den centrala delen av den tämligen diffusa stensättningen.

gjorde att det översta lagret bestod mest av trärester, mossor och grästorv.

Tämligen omgående påträffades spritt bland stenen i packningen mindre bitar av föremål och även en del människoben, även om dessa var synnerligen få. Fynden bestod av fragment av ett nålhus i brons med upphängningskedja, nu i många små bitar, delar av en kniv av järn och tre pärlor, två av glas och en av lera.

Fördelningen av fynden gav ingen ledning till frågan om orientering av den gravlagde. Fynden i sig pekar mot att det är en kvinnograv, datering vikingatid, utan närmare precisering.

Grav, anläggning 9

Strax öster om ovan nämnda grav kom en mindre och välavgränsad stensättning att undersökas. Även denna var belägen på utsidan av stenvallen, tämligen väl avgränsad från vallen och från omgivande stensamlingar.

Figur 52. Grav, anläggning 9 efter avtorvning. Notera den tomma ytan i mitten på graven.

Graven var ca 3 meter i diameter och med en höjd av ca 0,3 meter som högst. Någon tydlig kantkedja kunde inte noteras även om graven i sig var väl avgränsad från omgivningen. Centralt i graven var

en flack men tydlig grop som saknade sten, av allt att döma en plundringsgrop.

Graven undersöktes i sin helhet och ner till ett helt klart sterilt lager utan minsta spår av vare sig skelett eller föremål. Det sterila intrycket vidtog tämligen direkt under stenpackningen och intrycket under grävningens gång var att det aldrig funnits någon begravning i anläggningen, vilket skulle peka mot att det skulle röra sig om en kenotaf³. Det andra alternativet är att man vid något tillfälle skulle ha plockat upp den gravlagde helt och gravlagt denne någon annanstans, vilket även skulle kunna gälla för gravarna anläggning 2 och 4.

Figur 53. Grav, anläggning 9. Lodbild. Stenpackningen var tämligen ojämn, med en viss antydning till kantkedja. Den centrala delen var i stort sett fri från sten. Inga föremål och inga ben påträffades.

³ Kenotaf, eller skengrav är ett gravmonument rest till minne av avliden person vars kvarlevor gått förlorade eller gravsatts på annan plats.

Summerande tolkning

Utgående från syftet med projektet kom sommarens arkeologiska undersökningar att koncentreras till framför allt två huvudfrågor, delvis utgående från tidigare undersökningar på platsen, men också mer generellt rörande kustnära fornlämningar.

Det är tydligt att man framför allt kan räkna med två huvudsakliga tidshorisonter i nyttjandet av platsen, med skilda verksamheter, som vi kan bedöma det idag. I det ena fallet har vi en vallanläggning som vi dock inte med säkerhet kan datera, men där det mesta pekar mot att den hör till den äldre järnåldern, i linje med liknande vallanläggningar på Gotland. De dateringar som framkommit inom vallen vid Eke är inte omfattande, men de nedslag som erhållits genom ^{14}C pekar mot såväl yngre bronsåldern som äldre järnåldern genom de härdar som daterats av oss och av Johan Hegardt.

Trots omfattande försök att spåra aktiviteter inom själva vallanläggningen, både genom metalldetektering, sökschakt och provgropar, visar det sig att spåren är synnerligen begränsade och avsaknaden av mer omfattande kulturlager är belysande. Inte i något fall i de schakt och mindre provrutor som togs upp inom den centrala delen av vallanläggningen påträffades något kulturlager. Avsaknaden av ben var i det närmaste total. Enda undantaget utgjordes av förekomsten av ben i våtmarken där ett ben daterades med hjälp av ^{14}C till medeltid.

Dock kan man notera att någon form av huslämningar finns inom området, inte minst i anslutning till ingången i norr. Man bör här notera att hus även förekommer i anslutning till andra liknande vallanläggningar. Ett mycket belysande exempel är vallanläggningen vid Styrmansberget i Fröjel, där en husgrund finns i anslutning till borgen, som till delar är överlagrad av gravar. Även vid en till Eke motsvarande vallanläggning i Grötlingbo socken, några kilometer från Gudings slott vid kusten, finns också en husgrund intill vallen

och ingången i norr. Man kan även lägga till de husgrunder som finns vid ingången till vallanläggningen vid Herrgårdsklint⁴. Ett intressant fenomen är att husgrunderna genomgående är anlagda i direkt anslutning till en ingång till vallanläggningen och inte inne i själva anläggningen, möjligen då med undantag av den diffusa möjliga huslämning som finns inom den södra delen av Gudings slott.

Det är tydligt att dessa byggnader inte utgör bostadshus av traditionell gotländsk karaktär utan har haft en helt annan funktion. Inte minst speglar den osteologiska analysen från benmaterialet från borgen vid Herrgårdsklint en anmärkningsvärd sammansättning, där djurbenen i princip enbart består av nöt och får med enstaka inslag av häst och hund. Inga ben från svin eller vilda djur fanns i materialet. Anmärkningsvärt var att 99 % av nötkreatursbenen bestod av köttfattiga delar, vilket bedömdes visa på att nötkreatur har slaktats och styckats på platsen, men inte konsumerats där. Med andra ord, man har inte bott permanent på platsen.

Dessa vallanläggningar och husgrunder ligger i de flesta fall långt från lämpliga marker för odling och inga spår av hägnader eller fossila åkrar finns i anslutning till anläggningarna.

Med tanke på husgrundernas läge, deras relation till gravar och frånvaron av normalt hushållsmaterial, pekar tydligt mot att byggnaderna har haft en helt annan funktion än boende och det förefaller mer ha varit en del i en ceremoniell funktion inom dessa vallanläggningar. Vi kan dock, som läget är idag, inte belägga detta med någon större säkerhet och avsaknaden av såväl belysande material som säkra dateringar av vallanläggningarna är ett besvärande faktum som gör det vanskligt att i nuläget komma längre i tolkningen. Det kan ju erinras om att trots att vi snittade vallen på tre ställen, inte påträffade vare sig föremål eller kolhorisonter som skulle ha kunnat användas till datering, förutom några få skärvor av odaterbar keramik.

⁴ Bornfalk Back, A. 2014.

När det så gäller den andra tidshorisonten, i form av talrika gravar, har vi betydligt större möjlighet att åtminstone datera dessa. De företagna undersökningarna och den detaljerade uppmätningen av vallanläggningen pekar mot att här finns ett mycket stort antal begravda personer, troligen mer än 100. Man kan här erinra om förhållandet vid Styrmansberget i Fröjel, som är den enda borgen av detta slag som undersökts mer noggrant, där det i nästan samtliga schakt genom vallanläggningen påträffades begravda personer.

En översiktlig genomgång av fornminnesregistret visar på att det finns gravar intill, inom eller på vallen i ett tjugotal så kallade fornborgar runt om på ön, inte bara sådana som finns vid kusten utan även längre in på ön. Det skulle sannolikt visa sig att åtskilligt fler av dessa vallanläggningar hyser gravar, men att det inte noterats i samband med inventeringen.

En viktig fråga att belysa med våra undersökningar var om det fanns en tydlig kronologisk skillnad mellan de två tidigare registrerade gravgrupperna RAÄ Eke 49:2 respektive 49:3. Med upptäckten att i princip hela vallen i väster, norr och nordöst utgörs av ett enda sammanhängande gravfält, och med ledning av de dateringar som erhållits, är det tydligt att det inte finns någon klar uppdelning inom gravarna. De kan alla uppenbarligen dateras till vikingatid.

Sammantaget står vi således inför platser som nyttjades under den äldre järnåldern som någon form av ceremoniell plats, som under den yngre järnåldern kommer att nyttjas som begravningsplats. Det kan naturligtvis ses som så enkelt att dessa vallanläggningar med sina stora mängder sten var utmärkt att anlägga gravar i, i och med att sten fanns nära till hands. Det blir dock lite långsökt när man kan, som i fallet Eke, notera att vallanläggningen ligger ca 4 km från de områden som var bebodda under såväl den äldre som den yngre järnåldern. Till detta kan läggas att landskapet på platsen är av steril hedkaraktär och har aldrig varit nyttjat för odling eller bosättning.

Det kan finnas ett helt annat skäl till att man begraver på platsen, vilket då skulle ha att göra med vallanläggningarnas funktion under tidigare perioder som ceremoniell plats. Om så är fallet uppstår en rad följdfrågor som vi i nuvarande läge inte kan svara på utifrån utförda arkeologiska undersökningar. En central fråga härvid rör om det har varit ett tidsmässigt brott mellan den äldre järnålderns verksamhet på platsen och begravningar under den yngre järnåldern. Eller, om det har funnits en funktionell koppling hela tiden, men att vi av hittills utförda undersökningar inte har kunnat belägga detta.

Frågan om **kontinuitet** på platsen är med andra ord central. För Gudings slott har vi dateringar från sen bronsålder (kolhorisont centralt inom vallen), tidig romersk järnålder, (hård under grav undersökt av Johan Hegardt), folkvandringstid-tidig vendeltid (hård omedelbart innanför porten i norr), vikingatid (flera gravar) och medeltid. Det senare genom såväl djurben från schaktet i våtmarken, som från den gravlagde i grav 5, daterad till 1200-tal. Vi har med andra ord spridda nedslag från sen bronsålder till medeltid, men att utifrån dessa spridda nedslag kunna tala om en kontinuerligt nyttjad plats låter sig självklart inte göras. Det krävs betydligt mer av undersökningar för att tolka historien om platsen och om de kustnära aktiviteterna.

Svårigheten att få kronologiska hållpunkter är helt avgörande för att kunna tolka dessa områdens historia. Frånvaron av datering från en viss tidshorisont behöver med andra ord inte betyda att platsen inte nyttjades, snarare är det en indikation på vår brist på kunskap.

Det är säkerligen också så att för att rätt tolka och förstå en plats som Gudings slott krävs det betydligt mer av undersökningar, och då inte bara av en enskild anläggning utan i ett vidare rumsligt perspektiv.

Kommande sommar, 2019, är syftet att just vidga det rumsliga perspektivet och undersöka andra lämningar som finns i närområdet som kan belysa hur en plats som Gudings slott nyttjats under en period av mer än 1000 år. Föreliggande rapport är

härvid enbart att se som en första grov skiss på
vägen till att få en fördjupad kunskap om och
förståelse av de komplicerade kustbundna
aktiviteter som speglas i förekommande lämningar.

Källor och administrativa uppgifter

Litteratur

Bornfalk Back, A. 2014. Rapport över Herrgårdsklintstudier.

Carlsson, D. 1979. *Kulturlandskapet på Gotland*. En studie av jordbruks- och bebyggelseförändringar under järnåldern. Nyköping.

Carlsson, D. 1999. "Ridanäs" – *Vikingahamnen i Fröjel*. ArkeoDok. Visby.

Carlsson, D. 2000. *Gård, hamn och kyrka*. En vikingatida kyrkogård i Fröjel. CCC-papers: 4.

Hegardt, J. 1989. Gudings slott, en märklig gotländsk fornborg. *TOR*. Uppsala universitet.

Nylén, E. -Lamm, J-P. 1987. *Bilstenar*. Värnamo.

Thunmark-Nylén, L. 1979. Burget på Burge - en storgård på gränsen mellan heden och kristen tid. I, *Arkeologi på Gotland*. Gotlandica nr 14. Visby.

Thunmark-Nylén, L. 2000. *Die Wikingerzeit Gotlands*. IV:1. KVHAA. Stockholm.

Östergren, M. 1989. *Mellan stengrund och stenhus*. Gotlands vikingatida silverskatter som boplatsindikation. Thesis and Papers in Archaeology 2.

Kartor (källa Lantmäteriet)

Skattdrägningskartan över Eke 1753

Storskifte över Gudings 1817. Akt

Laga skifte över Gudings med fler: Akt

Ekonomiska kartan 1938.

Övriga källor

Riksantikvarieämbetet FMIS

Lundström, P. 1950. Rapport över undersökning av fornlämningar vid Styrmansberget i Fröjel. Riksantikvarieämbetet ATA

Administrativa uppgifter

Undersökare: Arendus AB

Länsstyrelsens diarienummer: 431-1686-2018

Typ av undersökning: Arkeologisk forskningsundersökning

Utförandetid fältinsats: 25 juni-10 augusti 2018

Län: Gotland

Kommun: Gotland

Socken: Eke

Fastighet: Gudings 1:3

RAÄ:nummer: Eke 49:1-3

Projektledare: Doc. Dan Carlsson

Övrig Personal: Lauren Bokor, Sara Louise

Downard och Christian Hoffman

Rapportansvarig: Dan Carlsson

Koordinatsystem: SWEREF 99TM

Mätutrustning: Totalstation, handhållen GPS

Bilaga 1. Schakt- och anläggningstabell

Schakttabell

Schakt	Längd och bredd m	Riktning	Jordmån	Beskrivning	Fynd
1	6 x1 meter	NNV-SSO	Morängrus direkt under torven	Skalmur, 2,5 meter bred och 0,4 meter hög, bestående av två rader större gråstenar med fyllning av mindre sten och grus emellan.	8 bitar grovt hushållskeramik, tre mindre benbitar och två små bitar av gotländsk flinta.
2	2x1 meter	N-S	Kraftigt torvlager över siltig sand med inslag av sten.	Siltig sand som i den södra delen hyser en packning av glest liggande sten av 0,1-0,3 meter stora gråstenar	En handfull mindre bitar av djurben, får och nöt mest synligt.
3	4x2 meter	NV-SO	Grusig och stenig morän direkt under torven. Inslag av större mängd sten i västra kanten	Västra delen en gles stenpackning i torven, under detta ett orört grus- och stenlager	Tre hästkosömmar av järn
4	6x2 meter	Ö-V	Grusig och stenig morän	Skalmur ca 2,5 meter bred med fyllning av mindre sten och grus. Till del starkt omrörd.	Inga fynd
5	3x1 meter	NO-SV	Grusig och stenig morän med inslag av större sten	gles stenpackning med inslag av enstaka skörbrända stenar. I den östra delen en mindre härd, ca 0,7 meter i diameter med sot, kol och skörbränd sten.	Kol, en del skörbränd sten.
6	5x1 meter	N-S	Grusig och stenig morän	Omrörd stenpackning med relativt tydlig skalmur, ca 2,5 meter bred, bestående av 0,2-0,5 meter stora stenar. Fyllning mellan skalmurarna med mindre sten och grus.	Inga fynd

Anläggningar

Anl. nr	Typ	Beskrivning	Fynd
1	Stensamling	, ca 4 m i diameter och upp till 0,3 m hög. Oregelbunden med ett större mittblock av gråsten, ca 1,0x0,8 m stort. Två diffusa stenrader med 0,3-0,5 meter stora stenar löper från kanten av anläggningen upp mot mittblocket från norr respektive från väster och bildar en rät vinkel. Söder om stensamlingen finns ytterligare ett par stenrader som avgränsar ett i det närmaste stenfritt område.	Inga fynd.
2	Grav	Stensättning, oval, 3,4x2,5 meter stor (N-S) och 0,2 m hög. Övertrodd fyllo av 0,2-0,5 meter stora gråstenar. Tydlig kantkedja av 0,4-0,6 m stora gråstenar. Fyllningen består av mindre, 0,2-0,3 meter stora, gråstenar i ett tämligen jämnt lager. Den dentala delen med dragning mot söder är fri från sten och är förmodligen spår av en öppning/plundring av graven.	Ett fåtal bitar av de enda resterna av ett skelett. Fynd: 14 pärlor av glas och bärnsten, del av kniv av järn och fragment av bronsbeslag till knivslida
3	Grav	Stensättning, rund, ca 5 m i diameter och upp till 0,5 m hög. Övertrodd fyllning av 0,2-0,6 m stora gråstenar. Miuttgrop, ca 1,5 meter i diam och upp till 0,4 m djup. I botten på plundringsropen ett skelett av kalv, daterade till slutet av 1800-talet. Under detta en avlång stenpackning, 2 x 1 meter stor (N-S) som bär övre delen av en nedgrävning ca 0,2 m djup i vilken ett dåligt bevarat skelett av kvinna fanns. Den gravlagde låg med huvudet i söder och fötterna i norr, på vänster sida med uppgångsben. Kvinnograv.	Skelett av kalv, skelett av kvinna. Fynd i form av 2 djurhuvudformade spännen, ett dosformigt spänne, 10 pärlor av glas och bärnsten, samt en dåligt bevarad kniv av järn.
4	Grav	Stensättning, svagt oval, 3,3x3,2 meter stor (N-S) och 0,3 m hög. Övertrodd fyllning av 0,2-0,6 m stora gråstenar och någon enskild kalksten. Antydning till plundringsskopa i den södra delen av graven i form av en svag sänka, 0,1 m djup och med frånvaro av stenpackning. Delvis synlig kantkedja av 0,2-0,6 m stora gråstenar.	Enskilda fragment av ben, möjligen människa. Fynd i form av 10 pärlor av glas, bergkristall och bärnsten, botten till fiskhuvudformat hänge, fragment av en möjlig brakteat, en keulskärva och en trolig spik med trärester.
5	Grav	Stensättning, rund, 4,6x3,5 m stor (N-S) och upp till 0,4 m hög. Gränser i väster direkt till vallanläggningen RAÄ Eke 49:1. Övertrodd fyllning av 0,2-0,5 meter stora gråstenar. Antydning till kantkedja, mest framträdande i den NÖ-delen, av 0,3-0,6 m stora gråstenar. Plundringsrop, ca 1,5 m i diameter och 0,3 m djup. Fyllning i övrigt av ett stenlager med 0,2-0,5 meter stora gråstenar.	Kraftigt omrört skelett, orienterat i öst-västlig riktning med huvudet i väster och fötterna i öster. Inga fynd.
6	Grav	Stensättning, rund, ca 3,5 m i diameter och 0,4 m hög. Övertrodd fyllning av 0,2-0,5 meter stora gråstenar. Miuttgrop, ca 1,3 m i diameter och upp till 0,3 m djup. Fyllning av upp till två lager gråstenar, 0,1-0,3 meter stora. Under detta, direkt på hällen, rester av ett skelett av barn, 9-10 år.	Dåligt bevarat skelett av barn. Fynd: Delar av kniv av järn. Ett litet böjt, starkt eroderat föremål som en krok eller ett enkelt hänge

Anläggningar, fortsättning

Anl. nr	Typ	Beskrivning	Fynd
7a, b	Grav	Stensättning, närmast rund, ca 6x5 m stor och upp till 0,5 m hög. Övertorvad fyllning av 0,2-0,6 m stora gråstenar. I norra delen en markant grop, ca 1,5 m i diameter och 0,6 m djup. Under ett par lager av sten fanns två begravningar. I den sydvästra delen en mansgrav (7a) i form av ett skelett liggande på rygg med huvudet i söder och fötterna i norr och med armarna i kors över midjan. Vid midjan, på vänster sida, ett bältebeslag och en kniv av järn. Ca 2 m öster om mannen en kvinna, liggande på vänster sida med uppdragna ben (SV-NO) med huvudet i sydväst och fötterna i nordost. Fynd i form av dosformigt spänne, två prydnadsnålar, kniv av järn med knivslida och två sländtrissor.	7a. Mansskelett. Fynd: Kniv av järn, bältesölja i Cu-legering. 7b. Kvinnoskelett. Fynd: Dosformigt spänne, två prydnadsnålar i Cu-legering, kniv av järn med bronsbeslagen knivslida samt två sländtrissor.
8	Grav	Stensättning, närmast rund, ca 4 meter i diameter. Ligger dikt an mot stenvallen. Oklar avgränsning. Övertorvad fyllning av 0,2-0,6 m stora gråstenar. Mittgrop, ca 1,5 m i diameter och upp till 0,3 m djup. Stenpackning i upp till två lager, vilande direkt på moränlager.	Enstaka ben av människa. Fynd: Fragment av nålhus med kedjelänkar, delar av kniv av järn och tre pärlor, av glas och lera.
9	Grav	Stensättning, rund, ca 3 m i diameter och 0,3 m hög. Övertorvad fyllning av 0,2-0,6 m stora gråstenar. Tydlig mittgrop, stenfri och ca 1,2 m i diameter och upp till 0,2 m djup. Enskiktad stenpackning som vilade direkt på orörd moränjord.	Inget skelett. Inga fynd. Kenotaf?
10	Husgrund?	Husgrundsliknande lämning, 6 x 4 m stor (NO-SV), bestående av en antydning till yttermur av 0,2-0,4 m stora gråstenar. anläggningen övertorvad med enstaka stenar synliga i kanten. Mitten av anläggningen utgörs av en svag sänka. Under ett lager sten kommer den orörda moränjorden. Inga tydliga konstruktioner eller anläggningar	Fynd: En tand av får, en flintskrapa och några osäkra fragment av möjligen slagg eller deglar.
11	Husgrund	Husgrund, 12x6 m stor (N-S), belägen intill muren i norr och intill öppningen i muren. Övertorvad fyllning av 0,2-0,5 m stora stenar. Tydlig skalmur längs långsidorna, ca 1 m bred, bestående av 0,4-0,6 m stora gråstenar. Inga konstruktioner i övrigt framkom vid undersökningen.	Inga fynd.

Provgropar

Pg nr	Längd och bredd m	Jordmån	Beskrivning	Fynd
1	1 m ²	Morängrus direkt under torven	Ett tämligen omrört stolphål, av något kraftigare dimensioner, där det centrala området, där stolpen stått, var ca 0,2x0,2 meter stort. Stödstenar kunde anas på två sidor, medan andra sidor verkade omrörda.	Inga fynd
2	1 m ²	Provgropen utlagd över en tydlig sänka i marken. Jordarten grov morän med inslag av större och mindre sten	markant sänka i mitten, endast till del stensatt, med kraftigt inslag av mörk jord till ett djup av ca 0,5 meter. Rikligt med kol och sotig jord. I övrigt inga artefakter.	Kol. Inga övriga fynd
3	1 m ²	Morängrus direkt under torven	Ett antal större gråstenar utan synbar konstruktion. Naturbildning	Inga fynd
4	1 m ²	Grusig och stenig morän	Diffus sänka med några större stenar i kanten. Naturbildning	Inga fynd
5	1 m ²	Morängrus direkt under torven	Några lösa gråstenar runt sänkan. Naturbildning	Inga fynd
6	1 m ²	Morän under ett tunt lager av torv, med inslag av större och mindre sten	Centralt i provgropen framkom ca 0,3 m under markytan ett tydligt, mindre stolphål, ca 0,25 meter i diameter bestående av på högkant ställda mindre stenar, ca 0,2-0,3 meter stora och med ett tomt, närmast fyrkantigt område i mitten där själva stolpen har stått.	Inga fynd
7	1,5 m ²	Morängrus med inslag av sten	Tydlig sänka, något avlång form. Rotvälta	Inga fynd

Preliminär fyndlista Eke, Gudings Slott 2018																							
Diarie_nr	Socken	Fastighet	RAÄ nr	schakt (trench)	ruta square	Lager layer	Anl nr construct. nr	Fynd nr find nr	P-number	Sakord/object	Undertyp type	Material	Frag. grad	Ant ex	Ant fragm N° fragm	Vikt (g) weight	Length mm	width mm	Hight mm	thickness (mm)	Diameter (mm)	Dating	Comments
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:1	1	5 L I			88		Keramik		Keramik		8			11	30		7			3 st mynningsbitar. H: 1,78
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:1	1	4 L I			89		Ben	Människa	Ben		1			1	9					Människa, fälg, H: 1,91
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:1	3	2 L I			90	P 1438	Spik	Hästskosöm	Järn				3	29,5	13		65			Järnålders
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:1	3	3 L I			91	P 1567	Spik	Hästskosöm	Järn				4	30	15		60			Järnålders
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:1	3	3 L I			92	P 1568	Spik	Hästskosöm	Järn				3	24,5	15		60		Järnålders	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L II		2	1		Parla		Glas				1				6,4	7		Fälg, Gul
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L II		2	2		Bronsbeck		Brons			2		1	18					omrad med nihål
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L II		2	3		Kniv		Järn				3		32					fälg fot
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L II		2	4	P 341	Ben	Människa	Ben				2							fälg blå, segmenterad.
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L II		2	5		Parla		Glas				1	11				4		Fälg, Gul
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L III		2	6		Parla		Glas				1				6,4		7	Fälg, Gul
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L III		2	7		Parla		Glas				1				4,5	4,5		Fälg, Gul
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L III		2	8		Parla		Glas				1				4,5		3,5	Fälg, Gul
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L III		2	9		Parla		Bergkristall				1				5	7		
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L III		2	10		Parla		Glas				1				4	5		Fälg, blå
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L III		2	11		Ben	Människa	Ben			4	5							Fälg fot
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L III		2	12		Keramik		Keramik				2	22			5			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L IV		2	13	P 523	Parla		Bärnsten				1				8	13		
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L IV		2	14		Parla		Glas/gulfolie				1				4,5	5,5		
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L IV		2	15		Parla		Glas				1				4,5	5,5		Fälg, blå
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L IV		2	16	P 586	Parla		Glas/gulfolie				1				4,5	5		
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L IV		2	17		Parla		Glas				1				5,5	6		Fälg, blå
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L IV		2	18	P 664	Parla		Glas				1	8			4,5	9		Fälg, Gul, segmenterad
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L IV		2	19		Parla		Glas				1				5	5,5		Fälg, blå
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L III		3	20	P 585	Skivlett	Djur	Ben		1								1810-1920 e. Kr (C14)	kalv, djurskelett
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:2		L IV		3	21	P 1178	Parla		Glas		1			1,3			9		12	Parla i Gul och blå, skadad

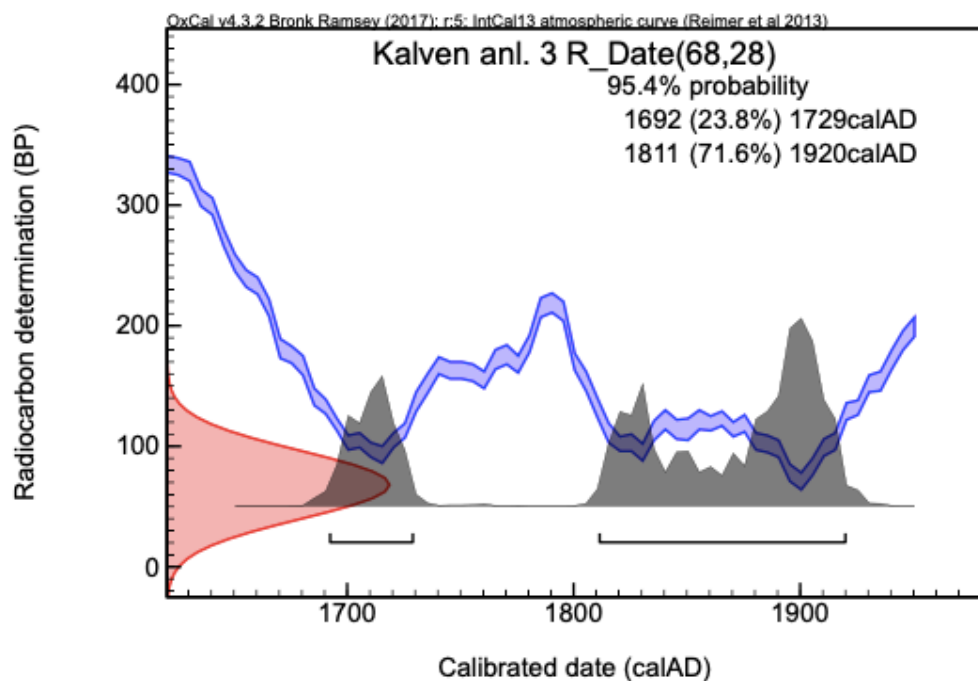
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	22	P 1178	Parla		Glas		1		1,6		10	12	Parla 2:5-sidig, gropar på alla sidor, ljusgrön	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	23		Parla		Glas		1		2,3		11	13	Parla 3:Vindlande insmörning, mörkblå	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	24		Parla		Glas		1		2		9	13	Parla 4: Blå, med inslag av röd och vitt, röda	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	25		Parla		Glas		1		0,9		6	7	Parla 5: Orange-gul	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	26		Parla		Bärsten		1		1,1		8	14	Parla 6.	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	27		Parla		Glas		1		1,3		10	11	Parla 7: Blå, melionomad	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	28		Parla		Glas		1		1,2		9	11	Parla 8: Grön, med bräm på båda sidor	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	29	P 1179	Parla		Glas		1	2	0,7		6	9	Parla 9: Röd, ett fragment saknas	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	30		Parla		Bärsten		1		1,8		11	16	Parla 10: Bärsten oxiderad (fleckig)	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	31	P 1159	Djurtuvudor mat spårne		Brons		1			55	17/42	30	Höger-botten. Kan innehålla spår av textil.	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	32	P 1160	Djurtuvudor mat spårne		Brons		1			55	17/42	30	Vänster. Kan innehålla spår av textil.	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	33	P 1162	Dostomigt spårne		Brons		1			45	45	17	Skadat, med del av nål, två fragment (längd 15 mm). Botten och skadan	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	34	P 1163	Kniv		Järn		1	5	26,9	89	19		8	3 fragment med tydliga nitar.
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	35		Knivsida, fragment		Brons		1	16	6,6	25	15		1/4	Innanför kanteckia men utanför grav.
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	36		Ben		Människa	Ben		1	0,1					Huvud, toppmått
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	36	P 1152	Ben		Människa	Ben								Krän, toppmått
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	36	P 1156	Ben		Människa	Ben								Krän, toppmått
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	36	P 1158	Ben		Människa	Ben								Tår, toppmått
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	36	P 1225	Ben		Människa	Ben								Huvud, bottenmått
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	36	P 1227	Ben		Människa	Ben								Krän, bottenmått
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				L IV	3	36	P 1228	Ben		Människa	Ben								Tår, bottenmått
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2					4	37		Fiskhuvudor mat hånge, botten till		brons		1	1	1	11		11	ca 600-799	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2					4	38		Parla		Glas		1		1			4	8	Färg: vitt
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2					4	39		Parla		Glas		1		1			6	8	Färg: grön
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2					4	40		Parla		Bärsten		1		1			5	8	Ogenomskinnig
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2					4	41	P 371	Keramik		Lera		1		7	20	15	5		
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2					4	42		Parla		Glas		1		1			4	7	Färg: blå
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2					4	43	P 372	Spridda ben		Ben				10					
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2					4	44		Järmen		Järn				8	50		7		

431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	45	P 410	Ring (el fingerfing)	Brons		1			1			2	9	Ev del av halsband
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	46	P 411	Parla	Glas		1			1			8	11	Färg: rödfärrfärgad
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	47	P 423	Parla	Glas		1			1			7	7	Färg: blå
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	48	P 473	Träd, virad 2 1/2 varv	Brons		1			1			3	8	Ev del av halsband
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	49		Parla	Bärsten		1			1			6	7	Färg: röd
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	50		Järn						1			1		
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	51		Parla	Glas		1			1			7	8	Färg: vit/svart, rött/lad, m.. krag på
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	52		Träd, virad 2 5/6 varv	Brons		1			1			3	7	Ev del av halsband
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	53		Parla	Glas		1			1			7	10	Färg: röd-svart
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	54		Träd, virad 2 1/2 varv	Brons		1			1			3	7	Ev del av halsband
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	55	P 668	Brakteat del av	Brons, enkelsidigt		1		1	33	18	1			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2				4	56		Parla	Glas (överglästall 5)		1			3			12	14	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1395	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1406	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1407	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1408	Ben	Människa	Ben									Fot (höger)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1409	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1412	Ben	Människa	Ben									Höft
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1410	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1413	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1414	Ben	Människa	Ben									Köja
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1415	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1416	Ben	Människa	Ben									Fälg
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1417	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1418	Ben	Människa	Ben									Käve, läbenskula
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1423	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1424	Ben	Människa	Ben									
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1425	Ben	Människa	Ben									Reyben, kora
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.2			L II	5	57	P 1426	Ben	Människa	Ben									Skalle

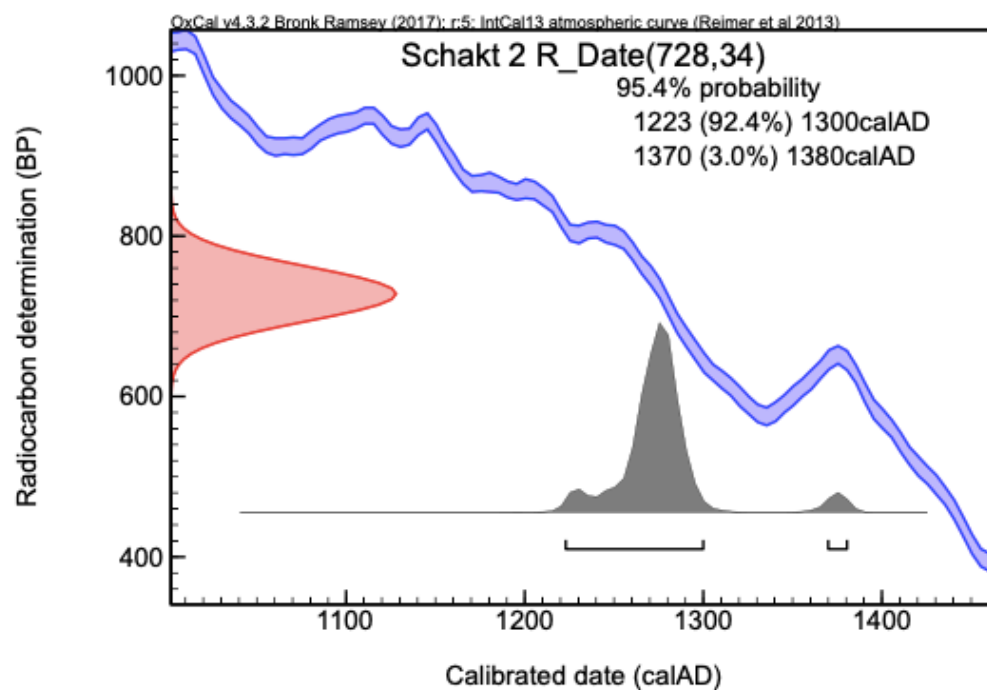
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Falang(vänster)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								arnbågsben (vänster)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Radleben (höger)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Tand
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Vadben (vänster)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Bröstben
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								vertebrae
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Revben
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Armbågsben (höger)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Radleben (vänster)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	61		Ben	Människa	Ben								Lårben (höger)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	62	P 1723	Båltesplanne		Brons								
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	63		Båltesplanne		Brons								
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	64		Båltesplanne		Brons								
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7A	65		Kniv		Järn								
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L II	7B	66		Ben	Människa	Ben			181					Övre kroppen
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L II	7B	66		Ben	Människa	Ben			1					Tand
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66	P 1655	Ben	Människa	Ben			3					Djur
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben		Ben								Skalle
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Lårben
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Bäcken
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Fot
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Skenben/vadben
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Ryggrad
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Armar
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben			4					Händer
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Övre kroppen
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Lårben (höger)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49:3				L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Lårben (vänster)

431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Vadben/skenben (höger)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Vadben/skenben(vänster)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Fot (höger)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Fot (vänster)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Knäskål
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Handläm (höger)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	66		Ben	Människa	Ben								Handläm (vänster)
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	67	P 1695	Dofstomgt språne		Brons		1	83.8	49	46			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	68	P 1728	Spindelhål	sandsten	Sten			17	31.6	30			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	69	P 1727	Spindelhål	sandsten	Sten			12	27	27			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	70	P 1722	Nål		Brons			6	80	6			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	71	P 1695	Kriv		Trå			49	8	6			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	72		Kriv		Järn		5+	68					
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	7B	73		Nålhuvid		Brons			4	29	19			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	74	P 1613	Kriv		Järn			8.4	45	11		6	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	75	P 1617	Lärk		Brons			4.4	25	17			16
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	76	P 1619	Pårla		Glas			0.7	10	7	7	4	Pårla är olusländig, blå
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	77	P 1648	Pårla		Glas			0.3	7	7	7		röd
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	78	P 1654	Kriv		Järn			15.2	32	17		7	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	79	P 1656	Lärk		Brons			0.05	8	7	1		viktl inkl. silica gel
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	80		Nålhus		Brons			23.5	24	10		9	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	8	81	P 1659	Lärk		Brons			4.3	20.5	11		11	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	82	P 1665	Lärk		Brons			0.9	7	7		2	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	83		Järnflagmen t		Järn			0.3	10	7			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	8	84	P 1664	Ben	Människa	Ben			29.2	48	30		10	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	8	85	P 1660	Lärk		Brons			1.6	16	16			
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L III	8	86	P 1664	Järnflagmen t		Järn			2.5	30	10		7	
431-1686-18	Eke	Gudings 1:3	49.3			L II	8	87		Pårla		Lera								Färg Gul.

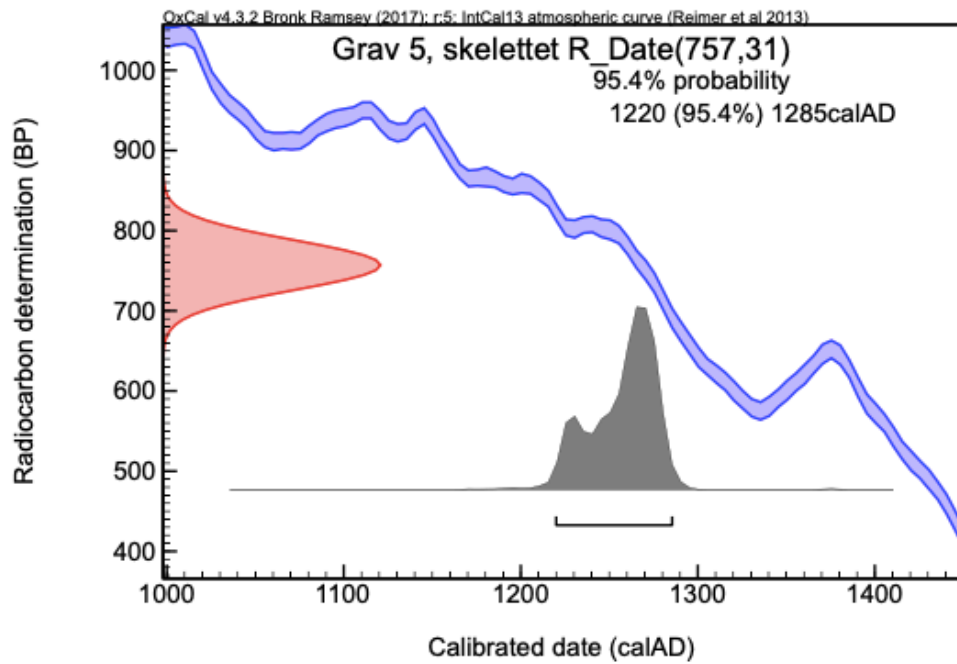
Bilaga 3. ^{14}C dateringar Eke Gudings slott 2018 (bekostade av DWB:s stiftelse)

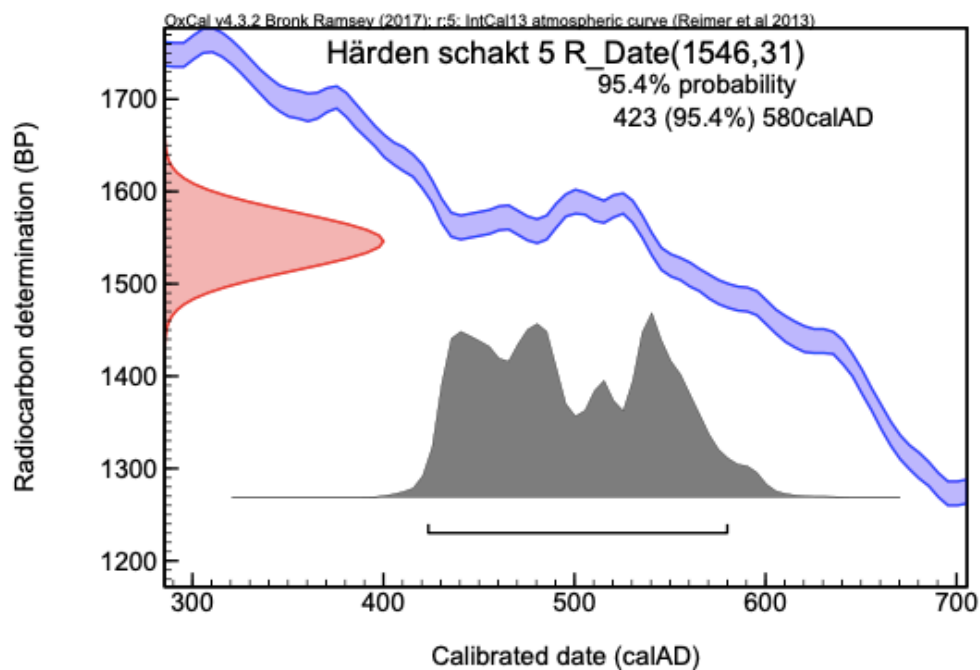
Grav, anläggning 3. Kalven

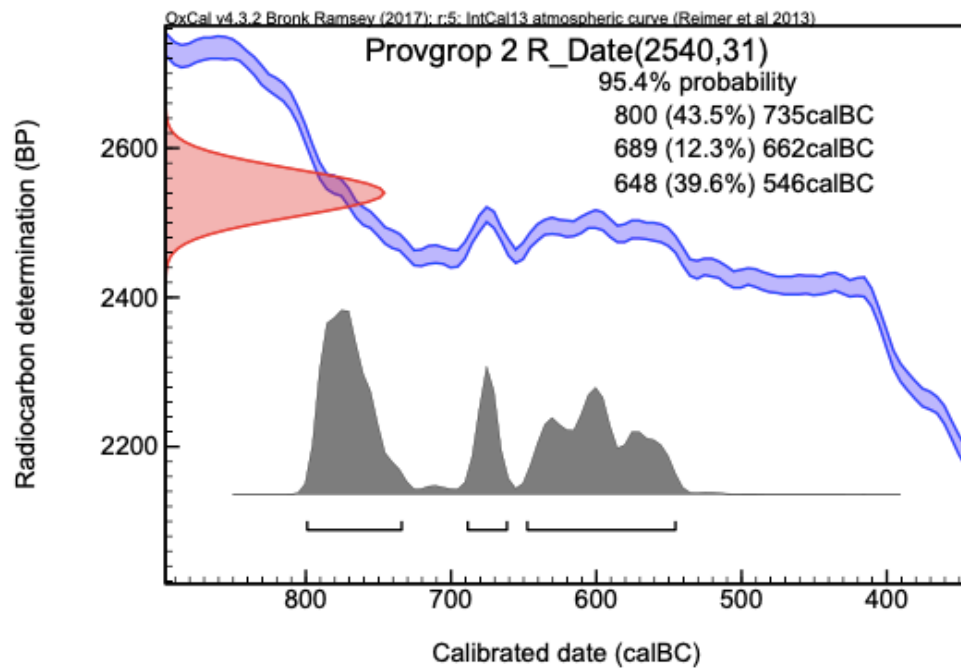
Datering av ett ben av får från stenpackningen i schakt 2

Datering av ett ben av den gravlagde från grav, anläggning 5

Datering av kol från hård strax innanför öppningen i vällen i norr, schakt 5

Datering av träkol från provgrop 2

Bilaga 4. Osteologisk rapport

Skelett från gravar i Eke, Gudings 1:3 sommaren 2018

Skelett från fem individer har undersökts. Generellt kan sägas att benmaterialet är dåligt bevarat och skelettdelarna mycket fragmenterade. Undersökningen genomfördes i Arendus lokaler i Visby i augusti och september 2018. Inga kroppslängdsberäkningar har kunnat göras, då inga skelettdelar med korrelation till kroppslängden är hela.

Anläggning 3

Kvinna, äldre än 40 år.

Könsbedömningen kan anses som relativt säker, då underkäken och en del av bäckenet uppvisar kvinnliga drag och lårbenshuvudets diameter väl faller inom ramen för kvinnliga mått. Flera skelettdelar är också små och gracila, vilket indikerar att det är en kvinna. Den enda metod som kunnat användas för åldersbedömning är tandslitaget. Det är dock inte osannolikt att kvinnan varit uppåt 60 år. Mindre, åldersrelaterade förändringar finns i ryggraden och höger överarm uppvisar ett sk icke-metriskt särdrag, *fossa olecrani perforatio*, ett hål igenom benets nedre del (se även anl 29A).

Anläggning 19

Osäkert kön, 40-50 år

Den enda könsskiljande skelettdelen som studerats var en del av underkäken, som tyvärr inte visade tydliga manliga eller kvinnliga drag. Få kraniedelar fanns bevarade. Tandslitaget anger en ålder kring eller över 40 år, likaså en led på bäckenbenet. På flera ryggkotor finns en del pålagringar, vilket vanligen inte noteras på yngre individer. Första molaren på höger sida i underkäken är mycket nedsliten och käkbenet har vid tandens rot brutits ned och en hålighet för en varansamling, en sk *abscess* har bildats. På baksidan av höger lårben finns en skrovlighet, troligen spår av påverkan av muskelfästena, detta har i andra fall kunnat ses som en indikation på att individen ägnat sig mycket åt ridning.

Anläggning 29A

Man, omkring 40 år

Mått på lårbenshuvud och överarmsbenets nederdel samt utseendet på ögonbrynsbågen anger att individen med stor sannolikhet är en man. Tandslitaget indikerar en ålder över 40 år, även om det är ojämnt mellan olika tänder. Ryggraden uppvisar en hel del avvikelser från det normala, om de är följd av sjukdom eller vanliga åldersrelaterade förändringar är inte klart. Tandutskottet på andra halskotan har en 5 mm hög och 2-3 mm tjock utväxt kranialt på i princip hela bredden. En kota i ländryggen är ihoptryckt och har, liksom flera kotor stora pålagringar på kotkroppen och även på ledytorna dem emellan. Tandsten förekommer, i ganska ringa omfattning. Två molarer, den andra och tredje i överkäken (ej sidobestämt) är angripna av karies. Tänderna är i vissa fall mycket ojämnt slitna, indikerande att de använts som verktyg e d.

Mannen uppvisar samma icke-metriska särdrag som kvinnan i anl 3, och teoretiskt sett ökar detta sannolikheten för att de två är släkt. Särdraget är inte helt säkerställt, överarmsbenet är i allmänhet tunt i det aktuella området, och det kan ha skadats efter döden. Benen är postkranialt generellt mindre fragmenterade än de från övriga individer.

Anläggning 29B

Osäkert kön, äldre än 50 år

Måttet på överarmens ledkula hamnar mellan måtten för man och kvinna. Vinkeln på underkakens talar för kvinna, medan måttet på lårbenshuvudets diameter (46,5 mm) med god marginal indikerar en man. Gravgåvorna talar däremot för att det är en kvinna, men osteologiskt kan det inte fastställas. Tandslitaget anger en minimiålder på 40 år, men då förbenat sköldbrusk finns bevarat bör åldern vara högre än så. Tänderna (varav nästan alla, 29 st, fanns bevarade) är i många fall mycket snedslitna, exempelvis är flera tänder i vänster överkäkshalva mer slitna på insidan än sidan mot kinden. Tandsten i ganska stor mängd förekommer, samt en del benpålagringar på halskotornas kotkroppar.

Anläggning 35

Barn, 9-10 år

Detta mycket fragmenterade skelett kunde bara ge information genom de tänder som bevarats. Eftersom barnet var i skiftet mellan mjölk- och permanenta tänder, fanns det hela 38 st. Med slutledning av dessas utvecklingsgrader kan fastställas att barnet var omkring 9-10 år.

Tänder för provtagning har tagits från skeletten, företrädesvis en första molar från underkäken. I de fall där dessa saknats eller varit mycket nedslitna, har andra molaren i stället tagits. En individs första molar satt så stadigt fast i käken att hela benet tagits med till analys.

Petter Åkeson 2018-09-19

